

Міністерство освіти і науки України  
Донбаська державна машинобудівна академія (ДДМА)

# **ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ**

**Методичні вказівки**

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Затверджено  
на засіданні методичної ради  
Протокол № 8 від 17.04.2025

Краматорськ–Тернопіль  
ДДМА  
2025

Організаційно-правові основи фізичної культури та спорту : методичні вказівки для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / уклад. О. В. Єрмоленко. – Краматорськ–Тернопіль : ДДМА, 2025. – 65 с.

Містяться основні організаційно-правові аспекти функціонування фізкультурно-масової та спортивної роботи в Україні. Викладений матеріал надасть змогу здобувачам освіти отримати базові знання з правового виховання, ознайомитися з різноманітними формами нормативних актів, які регулюють правові відносини у фізкультурно-спортивній галузі.

Призначено для супроводження самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни «Організаційно-правові основи фізичної культури і спорту».

Укладач

О. В. Єрмоленко, викл.

Відп. за випуск

С. О. Черненко, в. о. зав. кафедри.

## ЗМІСТ

|                                                                                                                    |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Вступ .....                                                                                                        | 4  |
| 1 Нормативні засади права.....                                                                                     | 5  |
| 1.1 Поняття права та його місце в системі соціального регулювання .....                                            | 5  |
| 1.2. Формування права та його джерела.....                                                                         | 7  |
| 1.3. Принципи права .....                                                                                          | 9  |
| 1.4. Правове регулювання суспільних відносин.....                                                                  | 12 |
| 2 Нормативно-правові механізми організації сфери<br>фізичної культури та спорту.....                               | 15 |
| 2.1 Система законодавства України про фізичну культуру<br>та спорт .....                                           | 15 |
| 2.2 Правовий режим фізкультурно-оздоровчої<br>та спортивної діяльності .....                                       | 21 |
| 2.3 Суб'єкти та об'єкти правовідносин у сфері фізичної культури<br>та спорту .....                                 | 27 |
| 2.4 Організаційне, кадрове, фінансове та інше забезпечення<br>діяльності у сфері фізичної культури та спорту ..... | 45 |
| Література.....                                                                                                    | 63 |

## ВСТУП

Фізична культура та спорт розвиваються разом із соціокультурними перетвореннями, домінуючими ідеологіями та певними цінностями суспільства. Тому, це дуже складна система, де одна з її властивостей як галузі заключна в тому, що вона являє собою багаторівневу структуру спеціальних фізкультурних державних закладів і громадських об'єднань. Рівень розвитку системи фізичної культури та спорту перебуває у певній залежності від організаційної злагодженості управлінського механізму, який скеровує поступальний розвиток галузі завдяки взаємодії і чіткому розмежуванню повноважень державних органів влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій. Проведення чіткої програми дій щодо провадження державної політики з розвитку галузі належить виключно фахівцям з фізичної культури та спорту.

Викладені положення концентрують увагу на необхідності підготовки висококваліфікованих фахівців галузі, які повинні володіти базовими знання з правового виховання та різноманітними формами нормативних актів які регулюють правові відносини у фізкультурно-спортивній галузі. Це пов'язано з тим, що сучасна система вищої освіти здійснює перехід на новий якісний рівень з необхідністю формування високого ступеня професійних компетентностей майбутніх фахівців.

Методичні вказівки підготовлені з урахуванням стандарту якості освітньої та професійної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. У вказівках ґрунтовно підібраний матеріал, який відображає різноманіття концептуальних підходів, світоглядні орієнтації та методологічні обґрунтування.

У пропонованих методичних вказівках розглянуті основні нормативні засади права та нормативно-правові механізми організації сфери фізичної культури та спорту, що передбачає необхідність систематичного опанування здобувачами досить складного теоретичного матеріалу. Це зумовлює значну питому вагу самостійної роботи, включаючи вивчення необхідної літератури, вміння осмислити існуючі підходи до досліджуваної проблеми, сформулювати власну точку зору і застосувати отримані знання на практиці.

Методичні вказівки призначені для супроводження самостійної роботи з дисципліни «Організаційно-правові основи фізичної культури та спорту».

# 1 НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ПРАВА

## 1.1 Поняття права та його місце в системі соціального регулювання

Термін «право» вживається у різних значеннях. Теорія права зазвичай досліджує так зване *позитивне право* – як таке, що існує внаслідок його утвердження певним уповноваженим органом або особою. За цією ознакою воно відрізняється від права природного, яке свідомими діями людей не створюється.

У позитивному праві треба розрізняти:

- *право об'єктивне*, тобто сукупність норм права, що виражені (зовні об'єктивовані) у відповідних юридичних джерелах (нормативно-правові акти, судові рішення, правові звичаї тощо),
- *право суб'єктивне*, яке належить окремим особам (суб'єктам) і полягає в наявності у кожного з них певних юридичних можливостей. Ці суб'єктивні можливості пов'язані зі змістом тих правил, з яких складається об'єктивне право.

Характеризуючи позитивне право, треба виходити з того, що воно є багатоаспектним явищем, хоча й усвідомлюється людьми, але існує об'єктивно і проявляється не тільки в державних нормативних актах. Джерелом набуття суспільними відносинами нормативного характеру є не зовнішній вплив, не державне втручання, а їх постійна повторюваність. Лише згодом сформовані таким чином у суспільному середовищі обов'язкові нормативи визнаються і захищаються судами та іншими державними органами. У подальшому відбуваються поглиблення основ права, деталізація його змісту з допомогою державних органів. Отже, у своїй основі право складається і реалізується у суспільстві, а державою тільки закріплюється, конкретизується і деталізується. Правовідносини стають юридичним виразом відносин, які постійно повторюються і виникають на базі нагромадження певного досвіду і перевірки їх життям.

Важливою складовою права є *природні права людини*, які існують незалежно від державної волі: на гідність, життя, особисту безпеку і недоторканність, свободу пересування, їжу, житло та ін. Ці права мають універсальний характер. Навіть у тому разі, коли вони законодавчо не закріплені, держава повинна їх захищати. Названі права випливають з природи самої людини, є невід'ємними від неї і діють безперервно. Більшість із них закріплюються у конституціях і міжнародних актах.

Право як певний діючий феномен, що реалізує моральні принципи, не можна уявити без застосування державними службовцями настанов, що базуються на певних уявленнях про право, тобто на їхній правосвідомості.

Ці погляди і відповідні настанови є за своєю природою нормативними і спрямовують поведінку всіх суб'єктів. Правосвідомість заповнює через так звану аналогію права прогалини в правовому регулюванні суспільних відносин, забезпечує правильне нормативне тлумачення і застосування уповноваженими особами встановлених державою правил поведінки людей, — вона нібито прирощує правові норми, без чого неможлива реалізація справедливості, що становить основу права (наприклад, при визначенні суми відшкодування завданої матеріальної або моральної шкоди, призначенні конкретного кримінального покарання).

Право виступає як легітимована міра свободи, що відповідає інтересам суб'єктів суспільних відносин.

Взаємні обмеження людьми власної свободи є однією з необхідних передумов досягнення їх юридичної рівності. Юридичну рівність не слід плутати з фактичною, бо суб'єкти, до яких застосовується принцип рівності, є нерівними (за фізичними даними, освітою, майновим станом тощо). Ідеї стосовно відображення в праві міри свободи і рівності, про що писав ще І. Кант, втілено в працях учених-юристів.

***Право слід розуміти як засновану на уявленні про справедливість, міру свободи і рівності, що відображає потреби су спільного розвитку, яка у своїй основі склалася в процесі повторюваних суспільних відносин і визнається та охороняється державою.***

Ознаки права можна поділити на дві групи: ***соціальні та юридичні.***

***Соціальні ознаки сучасного права*** — це передусім ті ознаки, що забезпечують втілення у праві ідеалів справедливості, свободи, рівності та гуманізму. Ці ідеали мають як загальнолюдський, так і конкретно-історичний характер, визначають обов'язкову спрямованість права в бік соціального прогресу і проявляються у такій ознаці права, як здатність виступати засобом справедливої міри свободи і рівності людей у суспільстві.

Що стосується ***юридичних ознак права***, то йому насамперед притаманна нормативність. Право є засобом нормування поведінки людей, встановлення справедливої міри свободи цієї поведінки. Нормативність права полягає в тому, що воно містить загальнообов'язкові права і обов'язки для невизначеного кола суб'єктів (тобто є неперсоніфікованим), тривало і багаторазово застосовується до передбачених ним життєвих ситуацій (тобто є невичерпним). Право має первинний характер. Моделі поведінки людей, які є суб'єктами права, складаються з таких їх прав і обов'язків, які мають первинний характер. Головні прояви права — правові відносини, норми, принципи і правосвідомість — мають при встановленні і реалізації повторюваний характер і в цьому сенсі теж є нормативними.

Головними формами існування права є ***законодавство, звичаєве право, прецедентне право, договірне право.*** Законодавство як форма існування права превалує в країнах континентальної Європи, в тому числі в Україні. Воно складається з ієрархічної системи правових нормативних ак-

тів. Найвищими в цій системі є акти парламентів – закони. *Звичаєве право* – перша історична форма права, нині найпоширеніша серед країн з традиційним способом життя. Більша чи менша його розвиненість в окремих країнах залежить від особливостей історичного розвитку і економічних та політичних умов, що склалися в них. *Прецедентне право* являє собою систему прецедентів. Прецедентом вважається правило, покладено в основу вирішення якоїсь конкретної справи судовим або іншим державним органом, застосування якого стає обов’язковим при розгляді всіх наступних подібних за змістом справ тієї ж категорії. Він є основною формою права в країнах англо-американської системи і створює найбільш сприятливі умови для динамічного розвитку правової системи. *Договірне право* складається з нормативних договорів між двома або декількома суб’єктами, є обов’язковим для них, має юридичне значення й для інших учасників суспільних відносин. Договір як форма права поширений в міжнародному праві і країнах з ринковою економікою.

У реальному житті багатоманітність суспільних відносин урегулювати лише правом неможливо. Їх упорядкування здійснюється за допомогою соціальних норм — різних правил, які є еталоном, моделлю, взірцем поведінки людей. До соціальних норм, крім правових, належать також звичаї, моральні, групові (корпоративні), релігійні, а також деякі інші норми. При цьому немає жодної галузі соціального життя, в якій діє тільки якась одна група соціальних норм. Таким чином, соціальні норми — це існуючі в суспільстві правила поведінки загального характеру, які виявляють волю певної часті населення або всього суспільства і на випадок їх можливого порушення мають гарантії виконання різними засобами соціального впливу.

Класифікація соціальних норм здійснюється за такими критеріями:

- за змістом регульованих відносин (політичні, організаційні, естетичні норми тощо);
- за способами встановлення і засобами забезпечення виконання (норми права, норми моралі, звичаї, корпоративні норми);
- за способами закріплення і зовнішнього виразу (норми, які знаходяться у свідомості людей або ж виражені в письмовій формі).

В юридичній літературі поряд з системою соціальних норм виділяють так звані технічні норми, тобто правила поведінки із знаряддями виробництва, технікою, зброєю, тваринним світом тощо.

## 1.2 Формування права та його джерела

Право як цілісне суспільне явище офіційно формулюється, існує та розвивається в певній формі, що безпосередньо відповідає фундаментальній ознаці права – формальній визначеності. **Форма права** являє собою сукупність визнаних конкретною державою офіційно-документальних спо-

собів зовнішнього виразу та закріплення правових норм. Досить часто в юридичній літературі, особливо в працях з галузевих юридичних наук та іноземних роботах з правознавчих дисциплін, на позначення різних форм права вживається термін «джерело права».

Проблема співвідношення форми права та джерела права є одним з дискусійних питань теорії права. У юриспруденції склалися такі підходи до розуміння терміна «джерело права»:

- джерела виникнення – права як соціального явища, сила, що творить право (правоутворююча сила);
- пам'ятки історії, літератури, судові справи та звичаї, що існували історично та мали значення для чинного на той час права;
- певний вид діяльності державної влади з утворення правових норм;
- матеріали, взяті за основу того чи іншого законодавства;
- способи зовнішнього виразу, існування та перетворення права.

Термін «джерело права» вперше було введено у науковий обіг ще за часів Давнього Риму. Тіт Лівій у праці «Римська історія» назвав Закони XII таблиць «джерелами всього публічного і приватного права», оскільки вони вважалися давньоримськими правознавцями витокami чинного на той час права. Таке розуміння джерела права відповідає первинному лінгвістичному значенню слова «джерело», під яким розуміється те, що дає початок чому-небудь, звідки походить що-небудь.

Поняття «джерела права» нерідко використовується в літературі у розумінні «джерела пізнання права». Цим поняттям охоплюється все те, що містить відомості, які дають можливість пізнати зміст та особливості права різних країн у різні історичні періоди. У цьому значенні джерелами права виступають тексти законів, записи звичаїв, судові справи, промови видатних юристів, літописи та історичні хроніки, археологічні пам'ятки тощо. Таке розуміння джерел права є не менш виправданим, оскільки відповідає другому лінгвістичному розумінню слова «джерело» як письмової пам'ятки, документа, що стає основою наукових досліджень.

Найпоширенішими джерелами (або формами) права в більшості правових систем є нормативно-правовий акт, нормативно-правовий договір, правовий звичай та правовий прецедент.

**Нормативно-правовий акт** – це офіційний документ, прийнятий компетентними суб'єктами правоутворення у визначених законом порядку і формі, який містить норми права.

**Нормативно-правовий договір** – це двостороння або багатостороння угода, яка містить норми права. Ця форма права поширена в міжнародному, конституційному, трудовому праві тощо.

**Правовий звичай** – це визнане державою правило поведінки, яке склалося внаслідок його фактичного одноманітного застосування протягом тривалого часу. Звичай стає правовим тоді, коли він санкціонується, тобто офіційно схвалюється державою.

Останнім часом у вітчизняній науці все більше уваги приділяється такій формі права, як **правовий прецедент**, під котрим розуміють принцип, покладений в основу рішення судових або інших державних органів з конкретної юридичної справи, що в майбутньому стає загальнообов'язковим правилом при розгляді всіх аналогічних справ. Розрізняють судовий прецедент, який формується вищими судовими інстанціями, та адміністративний прецедент, який створюється вищими органами управління.

Серед джерел права залежно від комплексу критеріїв, що включають юридичну силу відповідного джерела права, його соціальну значущість та ступінь поширеності, розрізняють первинні та вторинні джерела права. Такий поділ джерел права притаманний передусім романо-германській правовій сім'ї, до якої на сьогоднішньому етапі свого розвитку тяжіє й правова система України.

**Первинні джерела права** містять правові норми, що мають обов'язкову юридичну силу для судів та інших правозастосовних органів. У країнах романо-германського права до таких джерел зазвичай відносять нормативно-правові акти та санкціоновані звичаї, причому пріоритет однозначно належить нормативно-правовим актам. У деяких країнах до первинних джерел права включають також «загальні принципи права».

До **вторинних джерел права** відносять раніше ухвалені судові рішення, яким надається прецедентний характер, та правову доктрину. Ці джерела відіграють допоміжну роль та не є достатньою юридичною базою для ухвалення судових рішень. Їх використання в процесі правозастосування є факультативним та віднесено на розсуд правозастосувача.

На нинішньому етапі розвитку національної правової системи домінуючим джерелом права в Україні виступає нормативно-правовий акт. Проте останнім часом значно зросла роль такого джерела права, як міжнародно-правові договори, що є різновидом нормативно-правових договорів. На законодавчому рівні джерелом права України визнано також звичаї. Нещодавно Україна визнала практику Європейського Суду з прав людини, тобто його прецедентне право, джерелом права України.

### 1.3 Принципи права

На сьогоднішній день **принципи** характеризують як найбільш загальні вимоги, що ставляться до суспільних відносин та їх учасників, а також як вихідні керівні засади, відправні установлення, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості та свободи, визначають загальну спрямованість і найістотніші риси чинної правової системи.

Поняття «принцип» у перекладі з латинської означає «початок», «першооснова», «первинність». З давніх-давен принцип вважався підвали-

ною, фундаментом будь-якої соціальної системи (в тому числі правової), вимоги якого поширювалися на всі явища, що належали до цієї системи. Принципи не формулюють конкретних прав і обов'язків і не завжди забезпечені конкретними законодавчими санкціями, однак про те, на яких принципах засновано правовий порядок, можна значною мірою судити щодо характеру самої держави (демократична, тоталітарна тощо).

Провідна роль принципів забезпечується їх прямим чи непрямим закріпленням у нормах права. Засади, не закріплені у правових приписах, є ідеями права і належать до сфери правосвідомості. Ці ідеї-принципи передують створенню системи права. Принципи права можуть бути прямо сформульовані в законодавстві або ж впливати з його загального сенсу.

Принципи, що діють у праві, можна класифікувати за такими підставами:

- за формою нормативного виразу (тобто за характером нормативного джерела, в якому вони закріплені);
- за сферою дії (в одній чи в декількох галузях, праві в цілому);
- за змістом;
- за сферою суспільних відносин, на які поширюються принципи, та характером суспільних закономірностей, що ними відбивається.

*За формою нормативного виразу* принципи можна поділити на такі, що закріплені в міжнародних та внутрішньодержавних деклараціях, конституціях і в поточному законодавстві.

*За сферою дії* вирізняють загальні, міжгалузеві, галузеві принципи та принципи правових інститутів.

*За змістом* можуть бути загальносоціальні (економічні, політичні та ін.) і спеціально-юридичні принципи.

*За сферою суспільних відносин*, на які поширюються принципи, та характером суспільних закономірностей, що ними відбивається, в науці виділяють такі принципи:

- 1) загальнолюдські;
- 2) загальні принципи права;
- 3) міжгалузеві;
- 4) галузеві;
- 5) окремих інститутів права.

Можлива й інша класифікація, пов'язана з дослідженням специфічних принципів, притаманних певним структурним спільнотам, наприклад загальнолюдські (цивілізаційні), типологічні, історичні та ін. Розглянемо деякі з них.

### ***Загальнолюдські принципи права***

***Загальнолюдські (цивілізаційні) принципи права безпосередньо визначаються досягнутим рівнем розвитку людства (політичним, економічним, соціальним, моральним тощо) і повинні виступати універ-***

**сальним критерієм та всезагальними вимогами до становлення національних правових систем.**

**Принцип гуманізму** – одна з найважливіших ціннісних характеристик цивілізованого суспільства, що визнає самоцінність людини, її гідність, право на щастя, виявлення своїх здібностей. Його застосування є критерієм прогресивності соціальних інститутів.

**Принцип справедливості** передбачає його тлумачення як зовнішнього щодо права явища і як спеціально-юридичної категорії, що відбиває певні властивості самої юридичної форми.

**Принцип свободи** як можливість вибору варіанту поведінки являє собою абсолютне благо і може бути обмежений лише необхідністю забезпечити свободу інших осіб, що досягається шляхом встановлення певної міри свободи окремої особи. Діяльність органів держави і посадових осіб має бути спрямована на створення умов для реалізації і захисту свободи людини.

**Принцип рівності** забезпечує однакові для всіх умови здійснення власної свободи. В праві він виражається у рівності правового становища всіх перед законом, наявності рівних загальносуспільних прав і обов'язків, рівному захисті перед судом незалежно від національної, статевої, релігійної належності, походження, місця проживання, посадового стану та інших обставин.

### ***Загальні принципи права***

**Загальні принципи характерні для права в цілому, визначають якісні особливості всіх правових норм національної правової системи незалежно від специфіки регульованих ними суспільних відносин.** Вони діють у всіх галузях права, через що їх називають загальними (за обсягом), або основними. До них належать такі: єдності прав і обов'язків суб'єктів суспільних відносин, гарантованості прав і свобод громадян, відповідальності за вину, законності, поєднання стабільності і динамізму та ін.

**Принцип єдності прав і обов'язків суб'єктів суспільних відносин** спрямовано на поєднання публічних і приватноправових засад у праві, узгодження інтересів різних соціальних груп, громадян і держави в цілому

**Принцип гарантованості прав і свобод громадян** забезпечується системою політичних, економічних (матеріальних), ідеологічних (духовних), а також юридичних та організаційних гарантій, без яких реалізація прав була б неможливою.

Згідно з **принципом відповідальності за вину** однією з підстав юридичної відповідальності будь-якого виду є вина, тобто психічне ставлення особи до своєї протиправної поведінки (дії або бездіяльності) та її наслідків у формі умислу або необережності.

**Принцип законності** виражається в системі вимог суворого і неухильного додержання законів і відповідних їм підзаконних актів усіма суб'єктами суспільних відносин.

Сутність **принципу поєднання стабільності і динамізму** полягає в тому, що право активно впливає на регульовані відносини, і в разі адекватного відбиття у правовій формі існуючих соціальних тенденцій встановлюється правопорядок як головна мета механізму правового регулювання. Однак згодом правова форма старіє і не забезпечує потреб соціального регулювання, що тягне за собою її реформування.

### ***Галузеві та міжгалузеві принципи права***

**Міжгалузевими** називаються принципи, що діють відразу в декількох галузях права. Більшість принципів мають міжгалузевий характер, бо вони більш-менш одноманітно виражені в нормах декількох галузей. До них належать принципи судоустрою, судочинства (цивільного, господарського, кримінального) і правового становища осіб, які беруть участь у процесі. Це, зокрема, такі:

- незалежність суддів і підкорення їх тільки закону;
- здійснення правосуддя тільки судом;
- рівність прав учасників судового розгляду перед законом і судом;
- всебічність, повнота та об'єктивність з'ясування обставин справи;
- ніхто не може бути суддею у власній справі;
- гласність та відкритість судового розгляду;
- змагальність сторін і диспозитивність судочинства;
- національна мова судочинства;
- доступність судового захисту;
- обов'язковість судових рішень та ін.

**Галузеві принципи** підкреслюють особливості конкретної галузі права і нарівні з предметом та методом сприяють індивідуалізації галузі як самостійної в загальній системі права.

## **1.4 Правове регулювання суспільних відносин**

Необхідною умовою існування і гармонійного розвитку кожного суспільства, справедливого задоволення інтересів всіх його членів є встановлення і підтримування у стосунках між ними певного порядку. Частково це забезпечується за рахунок прямого впливу на поведінку людей різноманітних стихійно-природних, біологічних і соціальних чинників (наприклад, кліматичних умов, біоритмів, природного добору, демографічних процесів та ін.). Однак основне навантаження у виконанні зазначених функцій лягає

на спеціально пристосовану до особливостей суспільного буття розгалужену систему соціального регулювання, важливе місце в якій посідає правове регулювання.

Правове регулювання здійснюється через складну взаємодію багатьох правових явищ: правотворчості, правових норм та актів їх застосування, правовідносин, правосвідомості, правової культури та ін. Власне саме в цьому – здатності забезпечувати ефективне юридичне регулювання суспільних відносин — і полягає головне призначення як кожного окремого із названих правових феноменів, так і утвореної ними в їх єдності правової системи суспільства. Отже, **правове регулювання** може бути охарактеризоване як здійснюваний за допомогою юридичних засобів процес упорядкування суспільних відносин з метою забезпечення певної сукупності соціальних інтересів, які вимагають правового гарантування.

Сутність будь-якого соціального регулювання (правового, морального, заснованого на звичаях, релігійного, естетичного та ін.) так чи інакше полягає у цілеспрямованому визначенні на нормативному та індивідуальному рівнях відповідно до завдань такого регулювання форм і меж дозволеної та необхідної поведінки соціальних суб'єктів у певних життєвих ситуаціях, а також у стимулюванні фактичного додержання ними цих установлень. Водночас правове регулювання має й низку специфічних властивостей, не притаманних (або лише частково притаманних) іншим видам соціального регулювання.

Важливе значення для ефективної дії права мають різноманітні державні заходи, спрямовані на поширення серед населення правових знань, його ознайомлення з наявними юридичними механізмами задоволення та захисту зацікавленими особами своїх інтересів, формування у суспільстві поважного ставлення до правових інституцій.

Державна забезпеченість правового регулювання, суверенний характер влади держави багато в чому зумовлюють й такі особливі риси правового регулювання, як його загальність та єдність.

Зокрема, **загальність** правового регулювання полягає в охопленні ним з більшості питань, що визначаються правом, усіх членів та всієї території відповідного державного утворення. Подібне не завжди притаманне іншим проявам соціального регулювання, які часто мають локальний характер та (або) поширюються лише на окремі прошарки населення. Наприклад, дія багатьох традицій, звичаїв не поширюється за межі окремих регіонів держави; постулати певної релігії визначають поведінку тільки тієї частини населення, яка належить до відповідної конфесійної групи.

Що ж стосується **єдності** правового регулювання, то вона виражається в його моністичності, тобто неможливості одночасного функціонування в певному державно організованому суспільстві одразу декількох не узгоджених поміж собою систем правової регуляції. Тим самим забезпечуються послідовна реалізація в правовому регулюванні принципу юриди-

чної рівності, застосування однакового масштабу правового оцінювання для всіх тотожних за своїм змістом життєвих ситуацій, які потребують юридичної регламентації.

Ще однією специфічною властивістю правового регулювання є його **формалізованість**, яка виявляється в урахуванні при реалізації правових норм тільки тих соціальних фактів, що передбачені у праві, і навпаки – в ігноруванні всіх інших не відображених у ньому фактичних обставин. Наприклад, згідно із Законом України від 18 січня 2001 р. «Про громадянство України» (в редакції від 21 липня 2005 р.) право на прийняття до громадянства України мають особи, які визнають і дотримуються Конституції України; подали декларацію про відсутність іноземного громадянства; безперервно проживають на законних підставах на території України останні п'ять років; отримали дозвіл на імміграцію; володіють державною мовою в обсязі, необхідному для спілкування; мають законні джерела існування. Водночас при вирішенні питання про надання громадянства України не беруться до уваги вік, стать, майновий стан, рівень освіти, етнічна належність та інші якості претендентів на його отримання, які з тих чи з інших міркувань не знайшли відповідного законодавчого закріплення.

У більшій мірі, ніж іншим формам соціального нормування, правовому регулюванню притаманна **системність**, яка передбачає чітку узгодженість дії та взаємну підтримку залучених до нього правових явищ.

З системністю та державною забезпеченістю правового регулювання, наявністю широкого діапазону засобів впливу на поведінку соціальних суб'єктів корелює і така особливість правового регулювання, як його **результативність**. Зазначена риса правового регулювання виявляється у підвищеному (порівняно із станом додержання інших видів соціальних норм) ступені реалізації правових приписів, відносній нечисленності випадків відхилення від встановленого правового порядку.

Правове регулювання поширюється (має поширюватися) не на всі стосунки між людьми, а лише на ті суспільні відносини, що утворюють його предмет. Під предметом правового регулювання розуміють суспільні відносини, які можуть регулюватися правом і при цьому потребують такого регулювання.

## **2 НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ**

### **2.1 Система законодавства України про фізичну культуру та спорт**

Фізична культура та спорт – одна з найважливіших сфер суспільного життя, одна з основ збереження і зміцнення здоров'я населення, засіб підвищення життєстійкості, оптимізму, працездатності людей. Нормативна регламентація суспільних відносин у сфері спорту посідає важливе місце у діяльності органів державної влади, насамперед, Верховної Ради України. Так, ст. 49 Конституції України проголошує, що держава, поміж іншого, дбає про розвиток фізичної культури та спорту.

Державна політика у сфері фізичної культури та спорту ґрунтується на засадах:

- визнання фізичної культури та спорту як пріоритетного напрямку гуманітарної політики держави;
- визнання фізичної культури як важливого чинника всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя;
- визнання спорту як важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного міжнародного іміджу держави;
- забезпечення гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, справедливості, взаємної поваги та гендерної рівності;
- гарантування рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури та спорту;
- забезпечення безпеки життя та здоров'я осіб, які займаються фізичною культурою та спортом, учасників та глядачів спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів;
- сприяння безперервності та послідовності занять фізичною культурою та спортом громадян різних вікових груп;
- утвердження етичних та моральних цінностей фізичної культури та спорту;
- створення умов для соціального та правового захисту громадян у сфері фізичної культури та спорту;
- забезпечення підтримки громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості;
- забезпечення різноманітності, високої якості та доступності послуг у сфері фізичної культури та спорту для громадян;
- забезпечення умов для підтримки напрямів фізичної культури та спорту;

- забезпечення доступу осіб з інвалідністю до спортивних споруд;
- заохочення благодійної діяльності у сфері фізичної культури та спорту;
- орієнтування на сучасні міжнародні стандарти у сфері фізичної культури та спорту, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом у цій сфері;
- забезпечення дотримання державних соціальних стандартів у сфері фізичної культури та спорту.

Значення фізичної культури та спорту для сучасного суспільства, широта та спектр проблем його правового регулювання, ускладнення його структури, розширення функцій, обумовили потребу формування нової самостійної комплексної галузі права – спортивного, яка гармонізувала б розрізнений, але величезний за обсягом масив нормативно-правових актів у сфері фізичної культури та спорту. У державах Західної Європи ще з 1990-х рр. спортивне право виокремлено у самостійну комплексну галузь права, навчальні заклади готують спеціалістів у даній галузі, створені різні спортивні судові інстанції. В Україні ж спортивне право перебуває на стадії формування, при цьому воно знаходиться на стику багатьох галузей права, серед яких адміністративне, цивільне, трудове та ін.

У зв'язку з тим, що центральне місце в спорті займає здоров'я людини, визначене ст. 3 Конституції України найвищою соціальною цінністю, а також тим, що сьогодні в спорт інвестуються великі суми коштів, створення системи правових норм, які будуть регулювати спортивні правовідносини є важливим завданням законотворців. Необхідна чітка нормативна регламентація правового статусу спортсмена, процедури спортивного арбітражу, особливостей захисту прав та інтересів суб'єктів спортивних правовідносин. Необхідність виділення спортивного права в окрему галузь права підтверджує переважна більшість дослідників даної проблеми.

В юриспруденції під галуззю права розуміють відносно самостійну сукупність юридичних норм, яка регулює якісно однорідну сферу суспільних відносин специфічним методом правового регулювання. Тобто, наявність власного предмету й особливого методу дає можливість стверджувати, що система юридичних норм, які регулюють однорідні суспільні відносини, становлять окрему галузь права.

Предметом регулювання спортивного права є сукупність суспільних відносин, які виникають і реалізуються в процесі організації та формування спортивних команд, встановлення вимог до професійних спортсменів, а також при проведенні контролю за дотриманням спеціальних правил – регламентів. Коло правовідносин, що охоплюється сферою спортивного права є доволі широким та має яскраво визначену комплексну спрямованість, а саме:

- фізична культура та спорт в Україні як об'єкт правового регулювання;

- організаційно-правові основи державного управління фізичною культурою та спортом;
- правове регулювання професійного спорту в Україні;
- правове регулювання сфери студентського спорту в Україні;
- правове регулювання дитячо-юнацького спорту;
- правове забезпечення суспільних фізкультурно-спортивних об'єднань;
- правовий статус спортсменів, тренерів та інших учасників спортивної діяльності;
- правові аспекти організації та проведення спортивних змагань;
- регулювання податкових відносин у сфері спорту;
- право інтелектуальної власності у сфері спортивної діяльності.

До предмету спортивного права також варто віднести суспільні відносини у сфері спортивного арбітражу (медіації), спортивної відповідальності як специфічного виду юридичної відповідальності, спортивного суддівства, а також відносини міжнародного співробітництва у галузі спорту.

Діяльність у сфері фізичної культури в Україні, як і будь-яка інша діяльність в межах держави, регулюється відповідними законами і розробленими на їх підставі підзаконними актами: постановами, указами, рішеннями, програмами, наказами, інструкціями, статутами, положеннями тощо.

За роки незалежності прийнято понад 170 нормативно-правових актів у сфері фізичної культури та спорту. Це дає підстави констатувати, що зусилля держави спрямовуються на вдосконалення механізмів правового, наукового, організаційного, медичного, інших видів забезпечення функціонування галузі, та приведення їх у відповідність до соціально-політичних, економічних реалій.

Джерелами права сфери фізичної культури та спорту в Україні є:

- Конституція України;
- Закон України «Про фізичну культуру і спорт»;
- Закон України «Про антидопінговий контроль у спорті»;
- Закон України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні»;
- Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки дитячо-юнацького спорту та фізичного виховання дітей»;
- Указ Президента України «Про стипендії Президента України для видатних та молодих і перспективних спортсменів України з олімпійських видів спорту та їх тренерів»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 № 115 “Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2024 року”;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 993 «Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу»;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1045 «Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України»;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 18.09.2013 № 689 «Про затвердження норм витрат на проведення спортивних заходів державного та міжнародного рівня»;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 № 1354 «Про затвердження Порядку надання закладу освіти статусу закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання»;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 № 565 «Про затвердження Порядку надання та оплати відпусток для підготовки та участі у всеукраїнських і міжнародних спортивних змагання»;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 08.12.2010 № 1115 «Про затвердження Порядку створення штатних спортивних команд резервного спорт»;

- Спільний наказ МОН та Мінмолодьспорту від 27.10.2021 № 1141/4088 «Про затвердження Концепції розвитку щоденного спорту в закладах освіти»;

- Наказ МОН від 15.02.2021 № 194 «Про затвердження Рекомендацій щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спортивної підготовки серед учнівської молоді на період до 2025 року»;

- Наказ МОН від 15.02.2021 № 193 «Про затвердження рекомендацій щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спорту серед студентської молоді на період до 2025 року»;

- Наказ МОН від 09.07.2020 № 30 «Про затвердження Положення про рейтинг з олімпійських та неолімпійських видів спорту в Україні»;

- Спільний наказ МОН та Мінмолодьспорту від 07.07.2014 № 2213/798 «Про затвердження форм Свідоцтва про закінчення дитячо-юнацької спортивної школи та Особистої картки спортсмена»;

- Наказ МОН від 01.06.2010 № 521 «Про затвердження Правил безпеки під час проведення занять з фізичної культури і спорту в загальноосвітніх навчальних закладах»;

- Спільний наказ МОЗ та МОН від 20.07.2009 № 518/674 «Про забезпечення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 17 серпня 2009 р. за № 772/16788;

- Спільний наказ МОЗ та МОН від 20.07.2009 № 518/674 «Інструкція про розподіл учнів на групи для занять на уроках фізичної культури», зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 17 серпня 2009 р. за № 773/16788;

- Наказ МОН від 02.08.2005 № 458 «Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах України»;
- Наказ МОН від 21.07.2003 № 486 «Про Систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів»;
- Наказ Мінмолодьспорту від 23.10.2021 № 4055 «Про затвердження форм звітності № 5-ФК (річна), № 5-ФК (зведена) (річна) про діяльність дитячо-юнацьких спортивних шкіл (спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних шкіл олімпійського резерву) та інструкцій щодо їх заповнення»;
- Наказ Мінмолодьспорту від 28.03.2013 № 1 «Про затвердження Державного соціального стандарту у сфері фізичної культури і спорту»;
- Наказ Мінмолодьспорту від 15.03.2016 № 928 «Про внесення зміни до додатка 2 до Порядку наповнюваності груп відділень з видів спорту і тижневого режиму навчально-тренувальної роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл»;
- Наказ Мінмолодьспорту від 08.04.2015 № 994 «Про затвердження Порядку забезпечення вихованців, спортсменів, учнів (студентів) та тренерів (тренерів-викладачів, вчителів зі спорту) закладів фізичної культури і спорту спортивним одягом, спортивним спеціальним взуттям, спортивним інвентарем індивідуального користування та встановлення строків їх використання»;
- Наказ Мінмолодьспорту від 17.01.2015 № 67 «Про організацію навчально-тренувальної роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл»;
- Наказ Мінмолодьспорту від 10.06.2014 № 1851 «Про затвердження Порядку забезпечення закладів фізичної культури і спорту спортивним обладнанням, спортивним інвентарем та встановлення строків їх використання»;
- Наказ Мінмолодьспорту від 13.01.2014 № 45 «Про затвердження Порядку проведення атестації тренерів (тренерів-викладачів)»;
- Наказ Мінмолодьспорту від 10.12.2013 № 1216 «Про затвердження Положення про надання категорій спортивним школам»;
- Наказ Мінмолодьспорту від 09.09.2013 № 180 «Про встановлення відомчих заохочувальних відзнак Міністерства молоді та спорту України»;
- Наказ Мінмолодьспорту від 30.07.2013 № 37 «Про затвердження Типових штатних нормативів дитячо-юнацьких спортивних шкіл»;
- Спільний наказ Мінсім'ямолодьспорту, Мінфіну та Мінекономіки від 28.08.2009 N 3042/1030/936 «Про затвердження Порядку та умов надання платних послуг закладами фізичної культури і спорту, що утримуються за рахунок бюджетних коштів»;

- Наказ Міністерства молоді та спорту від 13.05.2009 № 1591 «Про затвердження переліку документів, які повинні мати дитячо-юнацька спортивна школа»;

- Наказ Міністерства молоді та спорту від 23.09.2005 № 2097 «Про впорядкування умов оплати праці працівників бюджетних установ, закладів та організацій галузі фізичної культури і спорту» (додаток 20 – тарифікаційний список тренерів викладачів);

- Наказ Міністерства молоді та спорту від 17.01.2015 № 67 «Про організацію навчально-тренувальної роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл»

Крім зазначеного, спеціальні норми міжнародного спортивного права містяться в договорах, присвячених безпосередньо міжнародній спортивній діяльності.

***Двосторонні договори:***

- Угода про співробітництво між Міністерством оборони України та Федеральним Департаментом оборони, захисту населення та спорту Швейцарської Конфедерації ;

- Угода між Державним комітетом України з фізичної культури і спорту та Державною адміністрацією у справах фізичної культури і туризму Республіки Польща про співробітництво та обміни в галузі фізичної культури і спорту.

***Багатосторонні договори (конвенції):***

- Угода про співробітництво в галузі фізичної культури і спорту держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав;

- Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті;  
Міжнародна конвенція проти апартеїду в спорті;

- Європейська конвенція про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів (ETS N 120).

Серед особливостей джерел сфери фізичної культури та спорту слід відзначити те, що процесуальні норми спортивного права встановлюються самоврядними спортивними організаціями, на відміну від переважної більшості інших галузей правової системи України.

Отже, згідно наданого переліку джерел права сфери фізичної культури та спорту державні органи вирішують такі завдання:

- розвиток дитячо-юнацького спорту;  
- розвиток серед працездатного населення;  
- фізичне виховання і заняття спортом громадян похилого віку та інвалідів;

- створення спортивної інфраструктури, для розвитку масового спорту як в освітніх закладах, так і за місцем проживання;

- будівництво спортивних споруд для розвитку спорту вищих досягнень за основними видами спорту;

- забезпечення підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців з фізичної культури та спорту;
- підвищення зацікавленості різних категорій громадян до занять фізичною культурою та спортом шляхом пропаганди фізичної культури, спорту і здорового способу життя;
- удосконалення нормативно-правової бази фізичної культури та спорту;
- створення умов для розвитку спорту вищих досягнень, підготовки спортивного резерву.

Основним джерелом спортивного права України є Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 17 листопада 2009 року № 1724. Цей закон визначає загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту та регулює суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту.

## **2.2 Правовий режим фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності**

Фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність пов'язана з правом людини на вільний доступ до фізичної культури та спорту. Право розвивати фізичні, інтелектуальні, естетичні та інші здібності шляхом фізичної культури та спорту повинні бути гарантовані державою як невід'ємне право людини і громадянина. Таке право повинно передбачати також можливість людини отримувати відповідну оплату своєї праці та її результатів у випадку, якщо фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність здійснюється на професійній основі з метою отримування прибутку чи з метою задоволення відповідних соціальних потреб громадян. Даний підхід обґрунтований у Міжнародній хартії фізичного виховання, фізичної активності та спорту, яка прийнята 21 листопада 1978 року на Генеральній конференції Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури в Парижі.

Поняття «фізична культура», «спортивна діяльність» передбачає обов'язкову характеристику відповідних окремих видів соціальної діяльності людини, тобто таких, що спрямовані на задоволення конкретно визначених життєвих потреб людини. Тому вид людської діяльності, який реалізується в фізкультурно-оздоровчій та спортивній сферах або з ними пов'язаний, називається фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю.

Вперше в національному законодавстві визначено поняття «фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність», в Законі України «Про фізичну культуру і спорт» та інших законодавчих актів України від 17 листопада 2009 року № 1724.

Беручи до уваги ту обставину, що зміст і характер цих понять є взаємопов'язаними, можна цілком обґрунтовано розглядати *фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність як цілісну категорію, оскільки спорт є складовою (необов'язковим наслідком) фізкультурно-оздоровчої діяльності*.

**Фізкультурно-оздоровча та спортивна** діяльність, з одного боку, має ознаки, які властиві людській діяльності взагалі, тобто вона є творчою, універсальною, цілеспрямованою, під час неї можуть змінюватися об'єкти, процеси та явища природного і соціального походження, а з іншого – характеризується властивою тільки їй специфічною ознакою, оскільки в її основній сутності лежить фізична культура та спорт, тому можна стверджувати, що фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність є окремим, самостійним видом господарської діяльності.

**Фізична культура** – це діяльність суб'єктів сфери фізичної культури та спорту, яка спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя.

Основними напрямками фізичної культури є:

- **фізичне виховання різних груп населення**, яке визначається як напрям фізичної культури, пов'язаний з процесом виховання особи, набуттям нею відповідних знань та умінь з використання рухової активності для всебічного розвитку, оздоровлення та забезпечення готовності до професійної діяльності та активної участі у суспільному житті;

- **масовий спорт** – це напрям фізичної культури, діяльність суб'єктів сфери фізичної культури та спорту, яка спрямована на забезпечення рухової активності людей під час їхнього дозвілля для зміцнення здоров'я;

- **фізкультурно-спортивна реабілітація** – це напрям фізичної культури, система заходів, розроблених із застосуванням фізичних вправ для відновлення здоров'я особи та спрямованих на відновлення і компенсацію за допомогою занять фізичною культурою і спортом функціональних можливостей її організму для поліпшення фізичного і психологічного стану.

**Спорт** – це діяльність суб'єктів сфери фізичної культури та спорту, спрямована на виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та іншій підготовці шляхом проведення спортивних змагань та відповідної підготовки до них.

Основними напрямками спорту є:

- **аматорський спорт** – напрямок спрямований на систематичне непрофесійне заняття фізичною культурою та спортом з певних видів спорту, різних вікових груп населення, організацію та проведення серед них спортивних змагань, із олімпійських та неолімпійських видів спорту, на непрофесійній основі, безоплатно;

- **дитячий спорт** – напрямок пов'язаний із організацією та проведенням навчально-тренувальної роботи та спортивних змагань серед дітей;

- **дитячо-юнацький спорт** – напрямок спрямований на забезпечення систематичної навчально-тренувальної роботи із дітьми та юнаками, та підготовкою їх до участі в змаганнях, проведенням спортивних заходів серед спортсменів даної вікової групи та спортивних організацій;

- **резервний спорт** – напрямок спрямований на пошук та відбір обдарованих, талановитих дітей, юнаків та молоді із числа тих хто займається певним видом спорту в ДЮСШ, спортивних клубах, спортивних секціях, або самостійно, для подальшого вдосконалення їх спортивної майстерності в спеціалізованих навчальних спортивних закладах - спеціалізовані ДЮСШ, спеціалізовані ДЮСШОР, спортивних ліцеях, училищах фізичної культури, з метою досягнення ними високих спортивних результатів, забезпечення умов для переходу до спорту вищих досягнень та поповнення Національних збірних команд України;

- **спорт вищих досягнень** – напрямок спрямований на забезпечення подальшої індивідуальної підготовки спортсменів високого класу із визначених видів спорту, із числа тих хто пройшов підготовку у резервному спорті та інших, з метою їх підготовки та участі у Всеукраїнських міжнародних змаганнях із олімпійських та неолімпійських видів спорту;

- **професійний спорт** – напрямок спрямований на підготовку та участь спортсменів-професіоналів із певних видів спорту в спортивних змаганнях на оплачуваній основі, а також організацію проведення професійних, комерційних, спортивних змагань та заходів;

- **спорт ветеранів** – напрямок пов'язаний з організацією та проведенням спортивних змагань із певних видів спорту серед ветеранів та підготовкою спортсменів до цих змагань;

- **олімпійський спорт** – напрямок пов'язаний з організацією та проведенням спортивних змагань із олімпійських видів спорту та підготовкою спортсменів до цих змагань;

- **неолімпійський спорт** – напрямок пов'язаний з організацією та проведенням спортивних змагань із неолімпійських видів спорту та підготовкою спортсменів до цих змагань;

- **спорт інвалідів** – напрямок пов'язаний з організацією та проведенням спортивних змагань із видів спорту для неповносправних та підготовкою спортсменів до цих змагань.

Як вбачається з наведених визначень, спорт є об'єктивним наслідком зайняття фізичною культурою суб'єктами сфери фізичної культури та спорту, оскільки вона забезпечує рухову активність людей, а спорт дозволяє на певному етапі порівнювати певні надбання шляхом фіксування результатів відповідно до уніфікованих стандартів та правил.

Отже, з наведеного вище можна зробити висновок, що фізична культура та спорт в своїй основі спрямована на забезпечення гармонійного фізичного розвитку суспільства, ведення ним здорового способу життя, при цьому спорт розглядається як елемент фізичної культури, який дозволяє

порівняти спортивні результати суб'єктів, які займаються фізичною культурою.

Аналізуючи чинне законодавство можна зробити висновок, що фізкультурно-оздоровча діяльність спрямована на підтримання та зміцнення здоров'я у виробничій, навчально-виховній і соціально-побутовій сфері. Основні напрями щодо організації фізкультурно-оздоровчої діяльності у цих сферах визначаються, як правило, в державній програмі розвитку фізичної культури та спорту в Україні, яка затверджується на певний період.

***До основних фізкультурно-оздоровчих заходів можна віднести:***

- ***спортивні заходи***, які, у свою чергу, поділяються на спортивні змагання та навчально-тренувальні збори;

- ***спортивне змагання*** – це захід, що проводиться організатором спортивних заходів з метою порівняння досягнень спортсменів та визначення переможців відповідно до правил спортивних змагань з видів спорту;

- ***фізкультурно-спортивні послуги*** – це організація та проведення суб'єктами сфери фізичної культури та спорту фізкультурно-оздоровчої діяльності або фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів та підготовки спортсменів до змагань з видів спорту, визнаних в Україні.

Отже, ***фізкультурно-оздоровча та спортивна діяльність*** – це сукупність творчих, універсальних, цілеспрямованих заходів, під час яких можуть змінюватися об'єкти, процеси та явища природного і соціального походження, що ґрунтується на поєднанні приватних і публічних інтересів та можуть здійснюватися професійно суб'єктами сфери фізичної культури та спорту для розвитку фізичної культури та спрямовані на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя, виявлення та уніфіковане порівняння досягнень людей у фізичній, інтелектуальній та інших підготовках шляхом проведення фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів та забезпечення відповідної підготовки до них.

Для правового режиму фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності характерним є поєднання приватноправових та публічно-правових механізмів регулювання, реалізацію свободи та можливості індивідуального вибору, що дозволяє створити для суб'єктів фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності певне поле для реалізації їх ініціативи при виборі напрямів фізкультурно-оздоровчої активності.

***Публічно-правові механізми*** регулювання фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності покликані гарантувати захист прав та інтересів усіх суб'єктів фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, їх відповідність міжнародним нормам та нормам національного законодавства, забезпечити гарантування безпеки об'єктів фізкультурно-оздоровчої та спортивної інфраструктури, захист життя і здоров'я людей, інтересів держави тощо.

***Прикладом приватноправових механізмів фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності є трудовий регулювання контракт в професійному спорті, який врегульовує відносини між спортсменом (працівником) та роботодавцем, що є двостороннім актом.***

Обмеження фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, зокрема атестація, сертифікація, акредитація тощо, застосовується державою або іншими уповноваженими суб'єктами як спеціальні заходи для регулювання відносин, що мають особливе значення для держави або пов'язані з необхідністю забезпечення безпеки у певних сферах фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності. Метою цих обмежень є забезпечення рівності прав усіх суб'єктів фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності на підставі оптимального зіставлення інтересів міжнародних організацій, держави, суб'єктів фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності у сфері забезпечення правових, організаційних, соціальних та економічних засадах та регулювання суспільних відносин, сприяння у створенні умов для розвитку фізичної культури та спорту.

Прикладом публічно-правових механізмів регулювання фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності є норми про встановлення єдиної спортивної класифікації в Україні (ст. 42 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», а також про проведення атестації, зокрема тренерів та спортивних суддів, фахівців з питань фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для інвалідів (ст. 49 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», постанова Кабінету Міністрів України від 20 липня 2011 року № 766 «Деякі питання центрів з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт», Положення про кваліфікаційні категорії тренерів-викладачів зі спорту, порядок і умови їх присвоєння, затверджене наказом Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України від 18 липня 2001 року № 2147 та Порядок присвоєння кваліфікаційних категорій спортивним суддям, затверджений наказом Міністерства сім'ї, молоді та спорту України від 31 травня 2010 року № 1518).

Єдина спортивна класифікація України (далі – ЄСКУ) з видів спорту, визнаних в Україні визначає порядок, умови та вимоги, необхідні для присвоєння спортивних звань і спортивних розрядів.

***Основними завданнями ЄСКУ є:***

- визначення рівня класифікації спортсменів та тренерів;
- підвищення спортивної майстерності спортсменів та кваліфікаційного рівня тренерів;
- забезпечення єдиного підходу до присвоєння спортивних розрядів спортсменам та спортивних звань тренерам.

Право проводити фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність, фізкультурно-спортивну реабілітацію надається фахівцям, які мають спеціальну освіту та відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень. Тренери та

спортивні судді проходять обов'язкову атестацію в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури спорту. Атестація тренерів та спортивних суддів, фахівців фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для інвалідів, проводиться Українським центром з фізичної культури та спорту інвалідів у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури та спорту.

***Тренерам та іншим фахівцям у сфері фізичної культури та спорту держава забезпечує:***

- створення належних умов для праці, відпочинку, медичного обслуговування;
- підвищення кваліфікації один раз на п'ять років;
- правовий та соціальний захист;
- компенсацію, встановлену законодавством про працю;
- призначення і виплату пенсій відповідно до закону;
- встановлення надбавок за спортивні звання в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Статтею 49 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» встановлено, що держава забезпечує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури та спорту.

Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури та спорту бере участь у ліцензуванні та акредитації вищих навчальних закладів, у яких здійснюється підготовка фахівців сфери фізичної культури та спорту, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Держава сприяє розвитку волонтерського руху у сфері фізичної культури та спорту, де на добровільних засадах надається допомога щодо організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, пропагування здорового способу життя, надання консультаційної допомоги.

Правовими механізмами регулювання фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності встановлюються такі види атестації:

- ***атестація*** на визначення знань і практичних навичок відповідно до займаної посади тренера штатної збірної команди України серед спортсменів - інвалідів;

- ***атестація*** на визначення знань практичних навичок відповідно до займаної посади фахівця;

- ***атестація*** на присвоєння (підтвердження) кваліфікаційної категорії тренера (п. 8 Положення про кваліфікаційні категорії тренерів-викладачів зі спорту, порядок умови їх присвоєння, затвердженого наказом Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України від 18 липня 2001 року № 2147).

## 2.3 Суб'єкти та об'єкти правовідносин у сфері фізичної культури та спорту

Суб'єкти сфери фізичної культури та спорту – фізичні або юридичні особи, які здійснюють свою діяльність з метою розвитку фізичної культури та спорту. Суб'єктами сфери фізичної культури та спорту є:

### *Спортсмени*

Спортсмени належать до найчисленніших суб'єктів спортивних правовідносин та наділені загальним і спеціальним правовим статусом.

Закон України «Про внесення змін до закону України «Про фізичну культуру і спорт» та інших законодавчих актів України» від 17 листопада 2009 року № 1724-VI виділяє такі основні категорії спортсменів:

- спортсмени-аматори;
- спортсмени-професіонали;
- спортсмени високого класу.

У ст. 1 зазначеного закону дається загальне визначення спортсмена як фізичної особи, яка систематично займається певним видом (видами) спорту та бере участь у спортивних змаганнях. Тобто під це визначення підпадають усі перелічені вище категорії спортсменів. Що ж стосується різниці між спортсменами-аматорами та спортсменами-професіоналами, то тут відіграє головну роль принцип, що можна виразити таким чином: спорт для професійного спортсмена є основним видом його діяльності, що приносить йому постійний дохід, тоді як для спортсмена-аматора спортивна діяльність не є основною та оплатною.

У Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» та інших законодавчих актів України» від 17 листопада 2009 року № 1724-VI у ст. 38 зазначено, що до спортсменів застосовується законодавство про працю.

### *Права та обов'язки спортсменів*

До прав та обов'язків спортсменів можна віднести право на:

- вибір спортсменом видів спорту;
- присвоєння в установленому порядку спортивних звань

та розрядів;

- участь у спортивних змаганнях.

До основних *обов'язків спортсменів* слід відносити:

- обов'язок дотримуватися етичних норм у сфері спорту;
- обов'язок дотримуватися вимог безпеки на об'єктах спорту;
- обов'язок не використовувати допінгові засоби і (чи) методи;
- обов'язок в установленому порядку дотримуватися проходження

обов'язкового допінгового контролю;

- обов'язок дотримуватися положень (регламентів) про фізкультурні заходи і спортивні змагання, в яких вони беруть участь, і вимог організаторів таких заходів і змагань;

- обов'язок дотримуватися санітарно-гігієнічних вимог, медичних вимог, регулярно проходити медичні обстеження.

*До спортсменів високого класу належать спортсмени, що залучаються з резервного спорту до спорту вищих досягнень шляхом подальшої спеціалізації та індивідуалізації їхнього навчально-тренувального процесу з певного виду спорту для підготовки та участі у спортивних змаганнях всеукраїнського та міжнародного рівнів.*

Сучасні досягнення спортсменів високого класу багато в чому визначаються діяльністю міжнародних спортивних федерацій. З метою підготовки спортсменів високого класу створюються спеціалізовані організації, підготовка здійснюється на підставі типових початково-тренувальних програм.

Основою підготовки спортсмена високого класу є використання сучасних наукових технологій спортивного тренування, а також постійне їхнє вдосконалення. Провідними тенденціями у розвитку системи спортивної підготовки є:

- досягнення високих обсягів тренувальних навантажень і раціональне поєднання різних за інтенсивністю режимів тренувань з орієнтацією на специфіку змагання і результат;

- розширення практики змагання в загальному обсязі підготовки;
- збалансованість тренувальних навантажень, змагань і відпочинку,
- спеціальних відновних засобів, спеціалізованого харчування;
- значне зростання ролі індивідуалізації підготовки.

### ***Спортивні тренери***

Спортивний тренер – це фізична особа, що має відповідну середню професійну освіту або вищу професійну освіту і здійснює проведення із спортсменами навчально-тренувальних заходів, а також здійснює керівництво їх змагальною діяльністю для досягнення спортивних результатів.

Відповідно до Класифікатора професій ДК 003:2010, затвердженого Держспоживстандартом України від 28 липня 2010 року № 327, передбачається така посада, як Державний тренер з виду спорту (збірної). Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників у випуску 85 «Спортивна діяльність» встановлює завдання та обов'язки державного тренера з виду спорту (збірної).

Так, Державний тренер із виду спорту (збірної):

1. Безпосередньо відповідає за розроблення та виконання заходів, передбачених державними програмами розвитку виду (видів) спорту в Україні.

2. Безпосередньо відповідає за програми підготовки спортсменів до чемпіонатів світу, Європи та Олімпійських ігор.

3. Планує, організаційно забезпечує та контролює розвиток інфраструктури виду (видів) спорту в Україні.

4. Надає методичну допомогу спортивним школам, училищам фізичної культури, школам вищої спортивної майстерності, центрам олімпійської підготовки, контролює їх роботу щодо підготовки членів та резерву збірної (збірних) команди України.

5. Вивчає та аналізує стан і досягнення розвитку виду (видів) спорту в Україні та на світовому рівні, здійснює аналіз і контроль за ходом підготовки та виступів збірної команди (команд) України та окремих спортсменів у змаганнях.

6. Відповідає за розроблення нормативно-правових документів щодо розвитку виду (видів) спорту, календаря спортивних заходів з виду (видів) спорту та організовує його виконання.

7. Забезпечує координацію діяльності тренерського складу збірної команди (команд) України з виду (видів) спорту з комплексними науковими групами, контролює виконання вимог затвердженої системи відбору спортсменів для участі в чемпіонатах світу, Європи, Олімпійських іграх.

8. Контролює додержання антидопінгових вимог спортсменами.

9. Забезпечує співпрацю федерації (федерацій) з виду (видів) спорту з відповідними структурними підрозділами міністерств.

10. Здійснює контроль за підвищенням кваліфікації тренерів з виду (видів) спорту та тренерів штатної національної збірної команди (команд) України з виду (видів) спорту.

11. Відповідає за формування штатного розпису та персонального складу штатної національної збірної команди (команд) України з виду (видів) спорту, укладання контрактів зі спортсменами, тренерами та фахівцями.

Державний тренер з виду спорту (збірної) **повинен знати:**

1) закони України, укази і розпорядження Президента України;

2) постанови Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти державних органів з питань, що стосуються його діяльності;

3) основні тенденції розвитку виду (видів) спорту, вітчизняний та світовий досвід з цього питання, можливості його ефективного використання і впровадження в Україні;

4) основи методики, тренування, положення Олімпійської хартії;

5) статuti міжнародної, національної федерацій, правила змагань з виду (видів) спорту, державну мову.

До кваліфікаційних вимог, що ставляться до державного тренера з виду спорту (збірної), належить: повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст); післядипломна освіта в галузі управління; стаж роботи за професіями керівників нижчого рівня – не менше 5 років.

Державний тренер з виду спорту (збірної) призначається на посаду та звільняється з посади наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Класифікатор професій ДК 003:2010, крім посади державного тренера з виду спорту (збірної), містить ще такі посади, як:

- головний тренер команди (збірної, клубної);
- тренер з виду спорту (федерації, збірної чи клубної команди, спортивної школи і т. ін.);
- тренер-викладач з виду спорту (спортивної школи, секції і т. ін.);
- інструктор з фізкультури;
- інструктор навчально-тренувального пункту;
- інструктор-методист з фізичної культури та спорту;
- інструктор-методист спортивної школи;
- спортсмен-інструктор;
- спортсмен-інструктор збірної команди України.

Спортивним тренером в Україні присвоюються три кваліфікаційні категорії: вища, перша та друга. Кваліфікаційні категорії присвоюються штатним тренерам-викладачам зі спорту та фахівцям, які поєднують її за сумісництвом. Випускникам акредитованих навчальних закладів за наявності диплома присвоюється друга кваліфікаційна категорія. Особам, які не мають спеціальної освіти або підготовки, зі званнями «Майстер спорту», «Майстер спорту міжнародного класу», «Заслужений майстер спорту», «Заслужений тренер» може бути присвоєно кваліфікаційну категорію за умови отримання спеціальної освіти або підготовки в акредитованому навчальному закладі. Кваліфікаційні категорії (вища, перша) присвоюється 1 раз на 4 роки.

### ***Спортивні клуби***

Спортивні клуби є закладами фізичної культури та спорту, які забезпечують розвиток визначених напрямів фізичної культури та спорту, видів спорту, здійснюють фізкультурно-оздоровчу та/або спортивну діяльність, надають послуги у сфері фізичної культури та спорту.

Спортивні клуби діють на підставі статуту (положення) та реєструються у встановленому порядку.

Засновниками спортивних клубів можуть бути фізичні та юридичні особи.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності спортивних клубів шляхом надання організаційної, методичної та іншої допомоги.

Фінансування діяльності спортивних клубів здійснюється за рахунок коштів власника (засновника), інших джерел, не заборонених законодавством.

Спортивний клуб, який у межах спортивних змагань проводить спортивний захід та здійснює організаційне, фінансове та інше забезпечення його підготовки і проведення, вважається організатором спортивного заходу.

### *Дитячо-юнацькі спортивні школи*

Дитячо-юнацькі спортивні школи є закладами спеціалізованої позашкільної освіти спортивного профілю – закладами фізичної культури та спорту, які забезпечують розвиток здібностей вихованців в обраному виді спорту, визнаному в Україні, створюють необхідні умови для гармонійного виховання, фізичного розвитку, повноцінного оздоровлення, змістовного відпочинку і дозвілля дітей та молоді, самореалізації, набуття навичок здорового способу життя, підготовки спортсменів для резервного спорту.

Дитячо-юнацькі спортивні школи створюються та діють відповідно до положення про дитячо-юнацьку спортивну школу, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Засновниками дитячо-юнацьких спортивних шкіл можуть бути, зокрема:

- центральні органи виконавчої влади;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування;
- фізкультурно-спортивні товариства, інші громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості;
- підприємства, установи, організації України та їх об'єднання;
- громадяни України.

Організаційно-методичне забезпечення дитячо-юнацьких спортивних шкіл здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту.

Порядок надання спортивним школам вищої, першої, другої категорій з урахуванням вимог, визначених відповідно до положення про дитячо-юнацьку спортивну школу, встановлює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл здійснюється відповідно за рахунок коштів власника (засновника), відповідного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством. Умови оплати праці працівників дитячо-юнацьких спортивних шкіл, заснованих органами державної влади та органами місцевого самоврядування, розробляються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, та затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

### ***Заклади спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання***

Заклади спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання є закладами загальної середньої освіти, закладами фахової передвищої освіти або закладами вищої освіти – закладами фізичної культури та спорту, які забезпечують відбір та спортивну підготовку найобдарованіших дітей та молоді, створюють умови для розвитку їхніх індивідуальних здібностей з метою досягнення високих спортивних результатів та поповнення національних збірних команд у поєднанні із здобуттям учнями та студентами відповідної освіти.

Заклад освіти набуває статусу закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Засновниками закладів спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання відповідно до закону можуть бути, зокрема:

- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування.

Фінансування закладів спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання здійснюється за рахунок коштів відповідного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством.

### ***Школи вищої спортивної майстерності***

Школи вищої спортивної майстерності – заклади фізичної культури та спорту, які забезпечують підготовку спортсменів резервного спорту та спорту вищих досягнень шляхом проведення постійно діючих навчально-тренувальних зборів та участь спортсменів у відповідних змаганнях.

Школи вищої спортивної майстерності створюються та діють відповідно до положення про школу вищої спортивної майстерності, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Засновниками шкіл вищої спортивної майстерності можуть бути, зокрема:

- центральні органи виконавчої влади;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування;
- фізкультурно-спортивні товариства.

Фінансування шкіл вищої спортивної майстерності здійснюється відповідно за рахунок коштів власника (засновника), відповідного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством.

### ***Центри олімпійської підготовки***

Центри олімпійської підготовки – заклади фізичної культури та спорту, які забезпечують підготовку спортсменів національних збірних команд з олімпійських видів спорту шляхом проведення постійно діючих навчально-тренувальних зборів на спортивних спорудах, де створені умови для проживання, харчування спортсменів, належного медичного та наукового забезпечення їх підготовки, та участь спортсменів у відповідних змаганнях.

Центри олімпійської підготовки створюються та діють відповідно до положення про центр олімпійської підготовки, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Засновниками центрів олімпійської підготовки можуть бути, зокрема:

- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування;
- спортивні федерації, фізкультурно-спортивні товариства, інші громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості;
- заклади вищої освіти.

Заклади фізичної культури та спорту набувають статусу центрів олімпійської підготовки за рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері фізичної культури та спорту на підставі вимог, визначених положенням про центр олімпійської підготовки.

Державним центрам олімпійської підготовки може бути надано статус національних у встановленому порядку.

Фінансування центрів олімпійської підготовки здійснюється за рахунок коштів власника (засновника), інших джерел, не заборонених законодавством. Фінансування державних та комунальних центрів здійснюється за рахунок коштів відповідного бюджету.

### ***Центри студентського спорту закладів вищої освіти***

Центри студентського спорту закладів вищої освіти – заклади фізичної культури та спорту, які забезпечують створення умов для поєднання навчання у закладі вищої освіти та підготовки студентів, зокрема, до участі у чемпіонатах Європи та світу серед студентів з видів спорту, визнаних в Україні, Всесвітніх універсіадах.

Центри студентського спорту закладів вищої освіти створюються та діють відповідно до положення про центр студентського спорту закладів вищої освіти, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Засновниками центрів студентського спорту закладів вищої освіти можуть бути, зокрема:

- центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані заклади вищої освіти;
- заклади вищої освіти.

Зклади фізичної культури та спорту набувають статусу центрів студентського спорту закладів вищої освіти за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти, на підставі вимог, визначених положенням про центр студентського спорту закладів вищої освіти.

Фінансування діяльності центрів студентського спорту закладів вищої освіти здійснюється відповідно за рахунок коштів власника (засновника), відповідного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством.

### ***Фізкультурно-оздоровчі заклади***

Фізкультурно-оздоровчі заклади (центри, комплекси, клуби, студії тощо) – заклади фізичної культури та спорту, які здійснюють фізкультурно-оздоровчу діяльність.

Фізкультурно-оздоровчі заклади діють на підставі статуту (положення) та реєструються у встановленому порядку.

Засновниками фізкультурно-оздоровчих закладів можуть бути фізичні та/або юридичні особи.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності фізкультурно-оздоровчих закладів шляхом надання організаційної, методичної та іншої допомоги.

Фінансування діяльності фізкультурно-оздоровчих закладів може здійснюватися за рахунок коштів власника (засновника), інших джерел, не заборонених законодавством.

### ***Центри фізичного здоров'я населення***

Центри фізичного здоров'я населення – заклади фізичної культури та спорту, які здійснюють діяльність шляхом залучення різних груп населення, зокрема соціально незахищених, до занять фізичною культурою.

Центри фізичного здоров'я населення створюються та діють відповідно до положення про центр фізичного здоров'я населення, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Засновниками центрів фізичного здоров'я населення можуть бути, зокрема:

- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту;
- місцеві державні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування.

Фінансування діяльності центрів фізичного здоров'я населення здійснюється за рахунок коштів відповідного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством.

### ***Центри фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю***

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, створює спеціалізований державний заклад – Український центр з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, який забезпечує належні умови для реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю, здійснює заходи з організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності осіб з інвалідністю, у тому числі щодо спорту вищих досягнень, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю.

Український центр з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю за участю національних спортивних федерацій осіб з інвалідністю або їх спілок, які є членами Міжнародного паралімпійського комітету та Міжнародного спортивного комітету глухих, забезпечує підготовку та участь національних збірних команд інвалідів у Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, інших міжнародних змаганнях.

В Україні діють регіональні центри фізичної культури і спорту інвалідів, які можуть створюватися органами влади Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування. Регіональні центри разом з органами влади Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування забезпечують розвиток фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю у регіоні та відповідно проводять заходи з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю та фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю.

Центри фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю також можуть створюватися фізичними та юридичними особами. Такі центри утримуються за рахунок коштів засновників та інших позабюджетних джерел, не заборонених законом.

Фінансування Українського центру з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю та регіональних центрів з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, створених органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, здійснюється за рахунок коштів відповідно державного, місцевого бюджету.

### ***Колективи фізичної культури***

Колективи фізичної культури є громадськими об'єднаннями фізкультурно-спортивної спрямованості, які створюються та функціонують на підприємствах, в установах, організаціях з метою здійснення фізкультур-

но-оздоровчої діяльності за місцем роботи громадян. Такі колективи можуть бути осередками фізкультурно-спортивних товариств.

Колективи фізичної культури можуть здійснювати фізкультурно-оздоровчу діяльність за рахунок членських внесків, коштів власника відповідних підприємств, установ, організацій та/або коштів профспілкової організації відповідних підприємств, установ, організацій, отриманих від роботодавця на фізкультурно-оздоровчу діяльність відповідно до законодавства.

### ***Фізкультурно-спортивні товариства***

Фізкультурно-спортивні товариства – громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості, основними завданнями яких є:

- сприяння реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту;
- організація фізкультурно-оздоровчої діяльності, зокрема за місцем роботи громадян;
- забезпечення розвитку визначених напрямів спорту.

Фізкультурно-спортивні товариства діють на підставі статуту. Фізкультурно-спортивні товариства можуть мати всеукраїнський або місцевий статус.

Всеукраїнські фізкультурно-спортивні товариства:

- діють на території України, мають місцеві осередки у більшості областей (зокрема колективи фізичної культури і спортивні клуби);
- можуть бути засновниками закладів фізичної культури та спорту, зокрема дитячо-юнацьких спортивних шкіл, відповідних підприємств;
- власниками спортивних споруд та іншого майна;
- можуть створювати штатні спортивні команди резервного спорту у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;
- співпрацюють з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, іншими центральними органами виконавчої влади, відповідними структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій та органами місцевого самоврядування, іншими громадськими об'єднаннями фізкультурно-спортивної спрямованості на підставі договорів, що укладаються відповідно до законодавства.

Центральні органи виконавчої влади можуть надавати всеукраїнським фізкультурно-спортивним товариствам фінансову підтримку за рахунок коштів державного бюджету відповідно до закону.

Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування у встановленому порядку можуть надавати за рахунок коштів місцевих бюджетів фінансову підтримку осередкам всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, зокрема для проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів і спортивних змагань, їх діяльності та для діяльності заснованих ними дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

### ***Спортивні федерації***

Спортивні федерації (асоціації, спілки, об'єднання тощо) (далі – спортивні федерації) – громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості, основними завданнями яких є:

- забезпечення інтересів членів відповідних спортивних федерацій у сфері спорту, в тому числі сприяння захисту їх соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних та інших інтересів;
- сприяння розвитку відповідного виду (видів) спорту шляхом участі у розробленні та виконанні відповідних програм;
- залучення різних груп населення до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності;
- сприяння підготовці спортсменів національних збірних команд та забезпечення їх участі в офіційних міжнародних спортивних змаганнях;
- організація та проведення фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань;
- участь у здійсненні кадрового забезпечення розвитку відповідного виду (видів) спорту;
- сприяння розвитку міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту.

Спортивною федерацією осіб з інвалідністю є спортивна федерація, в яку об'єднуються особи з інвалідністю з певною вадою здоров'я задля розвитку видів спорту осіб з інвалідністю.

Спортивні федерації діють на підставі статуту.

У найменуванні спортивної федерації зазначається вид спорту, розвитку якого вона сприяє. У найменуванні спортивної федерації осіб з інвалідністю зазначається відповідна вада здоров'я.

Спортивні федерації можуть мати всеукраїнський або місцевий статус.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, може надати спортивній федерації статус національної спортивної федерації.

Статус національної спортивної федерації надається лише одній спортивній федерації з відповідного виду спорту, яка має всеукраїнський статус. Статус національної спортивної федерації осіб з інвалідністю надається лише одній спортивній федерації окремо для осіб з інвалідністю з ураженнями опорно-рухового апарату, вадами зору, слуху та розумового і фізичного розвитку.

У разі відсутності відповідної міжнародної спортивної федерації статус національної спортивної федерації, що сприяє розвитку національного виду спорту, надається за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту.

Спортивні федерації із статусом національної спортивної федерації відповідно до договору з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту:

- забезпечують розвиток відповідного виду спорту;
- представляють вид спорту у відповідних міжнародних спортивних федераціях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, з урахуванням пропозицій Національного олімпійського комітету України, Національного комітету спорту інвалідів України, Спортивного комітету України, та на міжнародних спортивних змаганнях;
- здійснюють у визначеному порядку організацію та проведення офіційних міжнародних спортивних змагань на території України та всеукраїнських спортивних змагань;
- інформують центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, про проведення всіх спортивних змагань та про рейтинг спортсменів за їх підсумками.

Спортивні федерації із статусом національної спортивної федерації можуть отримувати з державного бюджету фінансову підтримку відповідно до закону на розвиток відповідного виду спорту, організацію і проведення спортивних заходів та спортивних змагань.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, затверджує положення про проведення відповідних всеукраїнських спортивних змагань з урахуванням пропозицій національних спортивних федерацій.

Надання на конкурсних засадах спортивним федераціям статусу національної спортивної федерації та позбавлення цього статусу здійснюються відповідно до положення, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

### ***Громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів***

Основними завданнями громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів є:

- сприяння залученню учнів та студентів у позанавчальний час до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності у закладах загальної середньої, спеціалізованої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти;
- сприяння організації і проведенню спортивних змагань серед учнів та студентів спільно із всеукраїнськими спортивними федераціями;
- сприяння вдосконаленню проведення обов'язкових занять з фізичної культури у закладах загальної середньої, спеціалізованої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти.

Громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості учнів та студентів діють на підставі статутів відповідно до закону.

### ***Спортивна студентська спілка України***

Спортивна студентська спілка України – це громадське об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості студентів, яке має всеукраїнський статус відповідно до закону та визнане Міжнародною федерацією університетського спорту.

Спортивна студентська спілка України:

- представляє Україну у відповідних міжнародних спортивних організаціях, на Всесвітніх універсіадах, інших міжнародних спортивних змаганнях серед студентів, якщо інше не передбачено вимогами відповідних міжнародних організацій та/або міжнародними договорами України;

- може організовувати та проводити на території України всеукраїнські та міжнародні спортивні змагання та заходи серед студентів з видів спорту спільно з відповідними спортивними федераціями;

- співпрацює з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, іншими центральними органами виконавчої влади, відповідними структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій та органами місцевого самоврядування, іншими громадськими об'єднаннями фізкультурно-спортивної спрямованості на підставі договорів, що укладаються відповідно до законодавства.

Спортивна студентська спілка України може отримувати підтримку, у тому числі фінансову, від органів державної влади, закладів освіти, установ, підприємств, організацій державної та комунальної форми власності відповідно до закону на організацію і проведення спортивних змагань та заходів, включених до державних програм з розвитку фізичної культури та спорту.

Органи місцевого самоврядування можуть підтримувати діяльність відокремлених підрозділів Спортивної студентської спілки України та надавати допомогу відповідно до закону для проведення спортивних змагань та заходів відповідно до місцевих програм розвитку фізичної культури та спорту.

### ***Українська федерація учнівського спорту***

Українська федерація учнівського спорту – це громадське об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості учнів, яке має всеукраїнський статус відповідно до закону та визнане Міжнародною федерацією учнівського спорту.

Українська федерація учнівського спорту:

- представляє Україну у відповідних міжнародних спортивних організаціях, на Всесвітніх гімназіадах, інших міжнародних спортивних

змаганнях серед учнівської молоді, якщо інше не передбачено вимогами відповідних міжнародних організацій та/або міжнародними договорами України;

- може організовувати та проводити на території України всеукраїнські та міжнародні спортивні змагання та заходи серед учнівської молоді з видів спорту спільно з відповідними спортивними федераціями;

- співпрацює з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, іншими центральними органами виконавчої влади, відповідними структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій та органами місцевого самоврядування, іншими громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості на підставі договорів, що укладаються відповідно до законодавства.

Українська федерація учнівського спорту може отримувати підтримку, у тому числі фінансову, від органів державної влади, закладів освіти, установ, підприємств, організацій державної та комунальної форми власності відповідно до закону на організацію і проведення спортивних змагань та заходів, включених до державних програм з розвитку фізичної культури та спорту.

Органи місцевого самоврядування можуть підтримувати діяльність відокремлених підрозділів Української федерації учнівського спорту та надавати допомогу відповідно до закону для проведення спортивних змагань та заходів відповідно до місцевих програм розвитку фізичної культури та спорту.

### ***Громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури та спорту***

Основними завданнями громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури та спорту є:

- забезпечення розвитку спорту ветеранів та сприяння соціальному захисту ветеранів фізичної культури та спорту;

- залучення ветеранів спорту до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності;

- організація і проведення спортивних змагань серед ветеранів фізичної культури та спорту;

- забезпечення участі ветеранів фізичної культури та спорту у відповідних міжнародних спортивних змаганнях.

Громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури та спорту діють на підставі статуту.

Всеукраїнські громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури та спорту відповідно до закону можуть мати свої осередки в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, на конкурентних засадах в установленому Кабінетом Міністрів України порядку визначає всеукраїнську громадське об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури та спорту, яка представляє Україну у відповідних міжнародних організаціях, на Всесвітніх та Європейських спортивних іграх ветеранів фізичної культури та спорту та в інших міжнародних спортивних змаганнях, якщо інше не передбачено вимогами відповідних міжнародних організацій та/або міжнародними договорами України.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості ветеранів фізичної культури та спорту у здійсненні фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності ветеранів фізичної культури та спорту, проведенні спортивних змагань та заходів, підготовці та участі ветеранів фізичної культури та спорту у відповідних міжнародних спортивних змаганнях.

### ***Національний олімпійський комітет України***

Національний олімпійський комітет України – громадське об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості, основним завданням якої є забезпечення розвитку олімпійського руху в Україні як складової частини міжнародного олімпійського руху.

Метою олімпійського руху є:

- пропаганда та впровадження відповідних принципів та ідеалів;
- сприяння розвитку фізичної культури та спорту;
- зміцнення міжнародного спортивного співробітництва;
- участь в Олімпійських іграх та інших міжнародних спортивних змаганнях та заходах, що проводяться Міжнародним та Європейським олімпійськими комітетами;
- виконання інших завдань і заходів, передбачених статутом Національного олімпійського комітету України, відповідно до Олімпійської хартії.

Національний олімпійський комітет України діє на підставі статуту, який відповідає Олімпійській хартії.

Національний олімпійський комітет України може мати свої відділення в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Національний олімпійський комітет України відповідно до Олімпійської хартії, зокрема:

- представляє Україну на Олімпійських іграх, у Міжнародному олімпійському комітеті, міжнародних олімпійських організаціях, якщо інше не передбачено вимогами відповідних міжнародних організацій та/або міжнародними договорами України;

- здійснює заходи щодо забезпечення прав інтелектуальної власності Міжнародного олімпійського комітету;

- визнає спортивні федерації з олімпійських видів спорту.

Національний олімпійський комітет України відповідно до Олімпійської хартії та згідно з наданими Міжнародним олімпійським комітетом повноваженнями, зокрема:

- співпрацює із суб'єктами сфери фізичної культури та спорту, які забезпечують розвиток олімпійських видів спорту;

- бере участь у наданні всеукраїнським спортивним федераціям з олімпійських видів спорту статусу національної спортивної федерації з відповідного виду спорту;

- бере участь у підготовці та реалізації заходів, спрямованих на забезпечення підготовки національних збірних команд України до участі в Олімпійських та інших міжнародних спортивних змаганнях та заходах, що проводяться Міжнародним та Європейським олімпійськими комітетами;

- має свою національну олімпійську символіку, здійснює її використання та забезпечує захист відповідно до закону.

Органи державної влади сприяють розвитку матеріально-технічної бази Національного олімпійського комітету України, надають Національному олімпійському комітету України фінансову та організаційну допомогу щодо розвитку олімпійського руху.

Органи місцевого самоврядування можуть підтримувати діяльність місцевих осередків Національного олімпійського комітету України та надавати їм фінансову та організаційну допомогу на розвиток олімпійського руху в регіонах.

### ***Суб'єкти паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні***

Суб'єктами паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні є національні спортивні федерації осіб з інвалідністю або їх спілки, що є членами Міжнародного паралімпійського комітету, Міжнародного спортивного комітету глухих, які діють відповідно до Конституції Міжнародного паралімпійського комітету, Конституції Міжнародного спортивного комітету глухих.

Метою паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні є розвиток фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю, поліпшення фізичного стану та суспільної інтеграції осіб з інвалідністю, організація і проведення заходів з фізичної культури, спортивних заходів та спортивних змагань осіб з інвалідністю, участь національних збірних команд України у Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, міжнародних спортивних змаганнях осіб з інвалідністю.

Національні спортивні федерації осіб з інвалідністю або їх спілки, які є членами Міжнародного паралімпійського комітету, Міжнародного спортивного комітету глухих, спрямовують свою діяльність на розвиток пара-

лімпійського і дефлімпійського руху в Україні, підготовку та участь українських спортсменів у Паралімпійських, Дефлімпійських іграх, інших міжнародних спортивних змаганнях осіб з інвалідністю. Держава підтримує розвиток паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні, діяльність національних спортивних федерацій осіб з інвалідністю або їх спілок.

Національні спортивні федерації осіб з інвалідністю або їх спілки, які є членами Міжнародного паралімпійського комітету, Міжнародного спортивного комітету глухих, зокрема:

- відповідно до Конституції Міжнародного паралімпійського комітету, Конституції Міжнародного спортивного комітету глухих представляють Україну в міжнародному паралімпійському русі, міжнародному дефлімпійському русі, інших міжнародних спортивних організаціях;

- співпрацюють із суб'єктами сфери фізичної культури та спорту, спільно з Українським центром з фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю забезпечують підготовку та участь національних збірних команд осіб з інвалідністю у Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, міжнародних спортивних змаганнях осіб з інвалідністю усіх рівнів, розвиток фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності осіб з інвалідністю, їх фізкультурно-спортивної реабілітації;

- здійснюють громадський контроль за діяльністю закладів фізичної культури та спорту, заснованих органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування, у частині, що стосується спортивної роботи із спортсменами з інвалідністю та залучення осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою та спортом;

- мають свою символіку, здійснюють її використання та забезпечують її захист відповідно до закону;

- сприяють розвитку матеріально-технічного забезпечення спорту осіб з інвалідністю в Україні.

Органи державної влади сприяють розвитку матеріально-технічної бази національних спортивних федерацій осіб з інвалідністю або їх спілок, які є членами Міжнародного паралімпійського комітету, Міжнародного спортивного комітету глухих, можуть надавати їм фінансову та організаційну допомогу для досягнення мети їхньої діяльності та на виконання статутних завдань, пов'язаних з розвитком паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні.

Органи місцевого самоврядування можуть підтримувати діяльність місцевих осередків національних спортивних федерацій осіб з інвалідністю та їх спілок, надавати їм фінансову та організаційну підтримку на розвиток паралімпійського і дефлімпійського руху в регіонах.

### ***Спортивний комітет України***

Спортивний комітет України – громадське об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості, основним завданням якої є забезпечення розвитку в Україні неолімпійського спорту.

Спортивний комітет України діє на підставі статуту.

Спортивний комітет України:

- представляє Україну у відповідних міжнародних спортивних організаціях, на Всесвітніх та Європейських іграх з неолімпійських видів спорту, інших міжнародних спортивних змаганнях, якщо інше не передбачено вимогами відповідних міжнародних організацій та/або міжнародними договорами України;

- може організовувати та проводити на території України всеукраїнські та міжнародні змагання та заходи з неолімпійських видів спорту спільно з відповідними спортивними федераціями;

- бере участь у наданні всеукраїнським спортивним федераціям з неолімпійських видів спорту статусу національної спортивної федерації з відповідного неолімпійського виду спорту;

- має свою символіку, здійснює її використання та забезпечує захист відповідно до закону.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту співпрацює із Спортивним комітетом України щодо розвитку неолімпійських видів спорту на підставі договору, може надавати йому фінансову підтримку з державного бюджету для здійснення статутної діяльності, підготовки та участі національних збірних команд у Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, інших міжнародних змаганнях.

**Об'єктом правовідносин у сфері фізичної культури та спорту** є ті конкретні матеріальні та нематеріальні блага, з приводу яких виникають, змінюються і припиняються правовідносини між суб'єктами права. Об'єкти спортивних правовідносин можна розподілити на такі групи:

- **спортивні споруди** – спеціально створені та обладнані будівлі, фізкультурно-спортивні комплекси, плавальні басейни, інші об'єкти, які призначені для фізкультурно-оздоровчої та/або спортивної діяльності;

- **фізкультурно-спортивне спорядження і обладнання для занять фізичною культурою та спортом** – це спортивна форма (спеціальний одяг та взуття), спортивні снаряди (апарати), інвентар і апаратура для обладнання спортивних споруд та обслуговування спортивних заходів, які виготовляються з дотриманням стандартів (правил, норм), затверджених відповідно до закону;

- **нематеріальні блага**, що створюються та існують завдяки фізкультурно-оздоровчій та спортивній діяльності (спортивний результат, спортивна кваліфікація, ділова репутація спортивного клубу чи спортсмена, товарні знаки та фірмові найменування, телевізійні та рекламні права, інформація тощо).

***Спортивні правовідносини поділяються на:***

- норми, що ***уповноважують*** центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури та спорту та інші центральні органи виконавчої влади у сфері фізичної культури та спорту, зокрема, сприяти розвитку видів спорту, видавати нормативно-правові акти у сфері фізичної культури та спорту, забезпечувати реалізацію програм розвитку фізичної культури та спорту в Україні тощо;

- норми, що ***зобов'язують*** організаторів фізкультурно-спортивних заходів, власників спортивних споруд, фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання зобов'язані забезпечувати безпечні умови життя і здоров'я відвідувачів та користувачів спортивних споруд, користувачів фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання, а також не завдавати шкоди довкіллю та здійснювати відповідні заходи з охорони та безпеки згідно з правилами, встановленими Кабінетом Міністрів України відповідно до закону;

- норми, що ***забороняють*** проектування, будівництво нових і реконструкцію діючих дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів без передбачених нормативами вимог до спортивних споруд та функціональних приміщень, обмеження доступу інвалідів до спортивних споруд.

## **2.4 Організаційне, кадрове, фінансове та інше забезпечення діяльності у сфері фізичної культури та спорту**

### ***Організаційне забезпечення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів***

Організація підготовки та проведення фізкультурно-оздоровчого заходу або спортивного змагання здійснюється відповідно до положення (регламенту) про такий фізкультурно-оздоровчий захід або таке спортивне змагання, що затверджується відповідно організаторами фізкультурно-оздоровчих заходів або спортивних змагань.

Статус та назву чемпіонату і Кубка можуть мати лише офіційні спортивні змагання.

Офіційні фізкультурно-оздоровчі заходи та спортивні змагання і заходи - спортивні змагання і заходи, включені до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України, календарних планів фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, календарних планів фізкультурно-оздоровчих,

спортивних заходів та спортивних змагань районів, міст, селищ та сіл (далі - календарні плани).

Порядок складання календарних планів, а також вимоги до змісту положення (регламенту) про офіційні фізкультурно-оздоровчі заходи або спортивні змагання затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Міжнародні спортивні змагання проводяться організаторами спортивних заходів на території України за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, з урахуванням пропозицій відповідної спортивної федерації із статусом національної спортивної федерації, відповідних місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, на території яких планується проведення цих змагань. Ці міжнародні спортивні змагання включаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України. Спортивні змагання не визнаються та не можуть визначатися як міжнародні, у тому числі в рекламі та інформаційних повідомленнях, без включення їх до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів України.

Організатори фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів мають право на використання назви таких заходів та спортивних змагань, у межах яких вони проводяться, а також їх символіки відповідно до закону. Реклама в місцях проведення фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів здійснюється організаторами цих заходів відповідно до закону.

Організатори спортивних заходів можуть визначати виробників, товари яких (спортивний одяг, взуття, спортивне обладнання та інвентар) обов'язково використовуються суб'єктами фізичної культури та спорту під час проведення відповідних заходів.

Право на висвітлення фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів шляхом трансляції зображення та/або звуку заходу будь-якими засобами та/або за допомогою будь-яких технологій, а також шляхом здійснення запису зазначеної трансляції та/або фотографування заходу належить організаторам фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів відповідно до закону.

Вирішення спорів, що виникають між суб'єктами у сфері фізичної культури та спорту, здійснюється відповідно до закону постійно діючим спортивним третейським судом.

Організатори спортивних заходів, які проводяться в межах спортивних змагань, можуть на добровільних засадах передавати організаторам змагань права, зазначені в частині восьмій цієї статті, шляхом укладення договору на умовах, погоджених між організатором спортивних заходів та

організатором змагань. Будь-які обмеження права організаторів спортивних заходів вільно розпоряджатися правами, зазначеними в частині восьмій цієї статті (у тому числі через регламенти проведення змагань чи інші документи, які приймаються чи затверджуються організаторами проведення змагань), не допускаються.

Положення частин восьмої та десятої цієї статті застосовуються до спортивних заходів, які проводяться в межах міжнародних спортивних змагань, у частині, що не суперечать положенням статутних та регламентних документів організатора таких міжнародних змагань.

### ***Інформаційне забезпечення у сфері фізичної культури та спорту***

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування сприяють пропагуванню розвитку фізичної культури і спорту з метою зміцнення здоров'я, формування здорового способу життя, фізичного загартування та духовного зростання людини.

Медіа, зокрема державні, здійснюють популяризацію оздоровчого значення фізичної культури, напрямів спорту, досягнень спортсменів України на міжнародних спортивних змаганнях тощо.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, відповідно до закону забезпечує збирання адміністративних даних і проведення статистичних спостережень з метою одержання інформації про сферу фізичної культури та спорту.

До головних завдань моніторингу у сфері фізичної культури та спорту належать:

- збирання, розроблення, узагальнення та всебічний аналіз адміністративних даних щодо подій у сфері фізичної культури та спорту;
- розроблення і впровадження методології, що пов'язана із збиранням та аналізом адміністративних даних і базується на результатах наукових досліджень, міжнародних стандартах та рекомендаціях;
- забезпечення достовірності, об'єктивності, оперативності, стабільності та цілісності адміністративних даних;
- забезпечення доступності, гласності та відкритості зведених адміністративних даних у межах законодавства.

Порядок подання та перелік показників адміністративних даних у сфері фізичної культури і спорту встановлюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

### ***Фінансове забезпечення сфери фізичної культури та спорту***

Для розвитку фізичної культури та спорту також використовуються бюджетні та позабюджетні децентралізовані фонди коштів, до яких належать кошти:

- фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;
- підприємств, установ та організацій, об'єднань громадян, окремих осіб;
- від фінансово-господарської діяльності закладів фізичної культури та спорту;
- від користування правами інтелектуальної власності закладами фізичної культури та спорту, організаторами фізкультурно-оздоровчих заходів;
- від проведення державної спортивної лотереї;
- від інвестиційної діяльності у сфері фізичної культури та спорту.

Централізовані фонди фінансів для забезпечення фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності розподіляються з державного бюджету України та місцевих бюджетів територіальних громад у порядку, встановленому Бюджетним кодексом України від 8 липня 2010 року № 2456-VI.

Пунктом 12 статті 87 Бюджетного кодексу України встановлено, що до видатків, що здійснюються з Державного бюджету України, належать, зокрема, і видатки на фізичну культуру і спорт, які включають у себе:

- державні програми з розвитку фізичної культури та спорту (забезпечення діяльності національних збірних команд, проведення спортивних заходів державного і міжнародного рівня, підготовка і участь національних збірних команд у міжнародних змаганнях з олімпійських та неолімпійських видів спорту, у тому числі в Олімпійських іграх, Європейських іграх, Юнацьких Олімпійських іграх, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, забезпечення діяльності закладів фізичної культури та спорту всеукраїнського рівня, фінансова підтримка баз олімпійської підготовки та всеукраїнських громадських об'єднань фізкультурно-спортивного спрямування згідно з переліками, затвердженими Кабінетом Міністрів України);

- державні програми з розвитку фізичної культури, спорту, фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю (центри державного значення з фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю, проведення навчально-тренувальних зборів, всеукраїнських змагань з видів спорту для осіб з інвалідністю, заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю, утримання національних збірних команд з видів спорту для осіб з інвалідністю, забезпечення їх підготовки та участі в міжнародних змаганнях (включаючи Паралімпійські та Дефлімпійські ігри), фінансова підтримка паралімпійського руху та баз паралімпійської і дефлімпійської підготовки згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України).

Статтею 89 Бюджетного кодексу України визначено видатки, що здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, до яких, зокрема, належать видатки на фізичну культуру та спорт: утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних

шкіл усіх типів (крім шкіл республіканського Автономної Республіки Крим і обласного значення), заходи з фізичної культури і спорту та фінансова підтримка місцевих осередків всеукраїнських громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд місцевого значення.

До централізованих фінансів у сфері спорту належить **меценатська діяльність**.

Меценатська діяльність у сфері фізичної культури та спорту здійснюється з метою розвитку та популяризації фізичної культури та спорту, підвищення їх значення в житті суспільства, сприяння фізичному і духовному розвитку особистості за такими напрямками:

- забезпечення матеріально-технічних умов для розвитку фізичної культури та спорту;
- участь у реалізації проектів і програм з будівництва, реконструкції, ремонту (у тому числі капітального ремонту) та модернізації спортивних споруд в Україні;
- матеріальна та інша допомога українським спортсменам і фахівцям сфери фізичної культури та спорту з метою сприяння досягненню ними найкращих спортивних результатів;
- матеріальна та інша підтримка проведення спортивних змагань та заходів;
- підготовка до участі та участь в Олімпійських, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, Глобальних іграх спортсменів з порушенням інтелекту, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту.

Суб'єктами меценатської діяльності у сфері спорту є:

- **меценат фізичної культури та спорту** – дієздатна фізична особа або юридична особа приватного права (у тому числі благодійна організація), яка здійснює меценатську діяльність у сфері фізичної культури та спорту за одним або кількома напрямками, зазначеними в частині першій цієї статті;

- **отримувач меценатської допомоги** – суб'єкт сфери фізичної культури та спорту;

- **бенефіціар** – фізична або юридична особа, яка є резидентом України, визначена меценатом фізичної культури та спорту або отримувачем меценатської допомоги у договорі про меценатську допомогу як набувач меценатської допомоги. Бенефіціар є кінцевим отримувачем меценатської допомоги та зобов'язаний її використовувати лише у сфері фізичної культури та спорту і не може виступати посередником в отриманні меценатської допомоги іншим набувачем.

Меценат фізичної культури і спорту, отримувач меценатської допомоги та бенефіціар не можуть бути пов'язаними особами в розумінні підпункту 14.1.159 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України.

Меценатська діяльність у сфері фізичної культури та спорту здійснюється меценатами фізичної культури та спорту в таких видах:

- безоплатна передача (пожертва) у власність бенефіціара будівель, приміщень, споруд, об'єктів незавершеного будівництва, земельних ділянок, транспортних засобів, коштів;
- безоплатне відступлення на користь бенефіціара майнових прав;
- закупівля і передача у власність бенефіціара спортивного обладнання, інвентарю, екіпірування, іншого майна, необхідних для здійснення діяльності у сфері фізичної культури та спорту;
- безоплатна передача бенефіціару доходів від майна та майнових прав;
- безоплатне надання послуг і виконання робіт меценатом спорту на користь бенефіціара.

Бенефіціари можуть використовувати набуту ними меценатську допомогу відповідно до договору про меценатську допомогу за такими напрямками:

- будівництво, реконструкція, ремонт (у тому числі капітальний ремонт), модернізація і використання спортивних споруд та інших об'єктів спортивної інфраструктури;
- закупівля спортивного обладнання, інвентарю, екіпірування, іншого майна, необхідних для здійснення діяльності у сфері фізичної культури та спорту;
- організація та проведення в Україні спортивних змагань, фізкультурно-оздоровчих заходів, а також методичних, суддівських, навчальних, наукових, медичних та інших заходів, забезпечення підготовки та участі у таких заходах спортсменів, інформаційне забезпечення сфери фізичної культури та спорту;
- підготовка та участь українських спортсменів в офіційних міжнародних спортивних змаганнях та спортивних заходах за межами України, внесених до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих спортивних заходів та спортивних змагань України;
- підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації спортсменів і тренерів, спортивних суддів, науково-методичне та медичне забезпечення спортивної діяльності, заходи з протидії допінгу у спорті.

Меценатська діяльність у сфері фізичної культури та спорту здійснюється на підставі письмового договору про меценатську допомогу між меценатом фізичної культури і спорту та бенефіціаром або між меценатом фізичної культури та спорту та отримувачем меценатської допомоги в інтересах бенефіціарів, визначених меценатом фізичної культури та спорту або отримувачем меценатської допомоги. Договір про меценатську допомогу не підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню, якщо інше не встановлено законом або договором.

Істотними умовами договору про меценатську допомогу є:

- положення про вид меценатської діяльності та напрями використання меценатської допомоги отримувачем і бенефіціаром (бенефіціарами) такої допомоги;
- обсяг і строки надання меценатської допомоги;
- порядок здійснення контролю за використанням меценатської допомоги, у тому числі порядок доступу до фінансових звітів;
- відповідальність сторін у разі порушення умов договору.

За згодою сторін як істотні умови договору можуть бути передбачені також інші умови надання меценатської допомоги, що не суперечать законодавству. Державний контроль меценатської діяльності у сфері фізичної культури та спорту здійснюється відповідно до закону.

### ***Матеріально-технічне забезпечення***

Матеріально-технічне забезпечення сфери фізичної культури та спорту здійснюється шляхом будівництва та використання спортивних споруд, створення, придбання та використання фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання, іншого майна, призначеного для занять фізичною культурою та спортом. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, визначає нормативи матеріально-технічного забезпечення сфери фізичної культури та спорту в Україні.

Вимоги до спортивних споруд щодо будівельних норм і правил, санітарних норм, інших норм у сфері охорони здоров'я та дотримання безпеки їх відвідувачів встановлюються відповідно до закону.

Земельні ділянки, на яких розташовані спортивні споруди, належать до земель рекреаційного призначення. Майданчики для занять спортом на відкритому повітрі, об'єкти фізичної культури та спорту, які не є об'єктами нерухомості, можуть бути розміщені на земельних ділянках усіх категорій земель.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, відповідні структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в межах повноважень здійснюють контроль за ефективністю використання спортивних споруд.

Закладам фізичної культури та спорту, які мають у власності або користуванні спортивні споруди, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування можуть надавати відповідно до закону пільги з оплати за користування комунальними послугами та спожиту електроенергію, а також надавати фінансову підтримку з відповідних бюджетів.

Приватизація спортивних споруд здійснюється відповідно до закону. Зміна цільового призначення приватизованих спортивних споруд не допускається.

Бази олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки – заклади фізичної культури та спорту, які мають у власності або користуванні спортивні споруди і призначені забезпечувати умови для проживання, харчування, проведення навчально-тренувальних зборів спортсменів національних збірних команд та обладнані спортивним спорядженням, інвентарем для підготовки спортсменів до всеукраїнських та міжнародних змагань, Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор, Глобальних ігор спортсменів з порушенням інтелекту.

Бази олімпійської, паралімпійської та дефлімпійської підготовки включаються до переліку, який затверджується Кабінетом Міністрів України, у визначеному ним порядку.

Будівництво, реконструкція та утримання спортивних споруд у сільській місцевості здійснюються відповідно до закону.

Заклади фізичної культури та спорту, які мають у власності або в користуванні спортивні споруди, повинні мати, зокрема:

- сертифікат відповідності спортивної споруди, виданий відповідно до закону в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;
- журнал обліку використання спортивної споруди, порядок ведення якого визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Не допускається:

- проектування, будівництво нових і реконструкція діючих закладів дошкільної, загальної середньої, спеціалізованої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти без передбачених нормативами вимог до спортивних споруд та функціональних приміщень;
- обмеження доступу осіб з інвалідністю до спортивних споруд.

Існуюча мережа державних і комунальних закладів фізичної культури та спорту не може бути скорочена без згоди центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Майно ліквідованих державних і комунальних закладів фізичної культури та спорту використовується без зміни його цільового призначення.

Фізкультурно-спортивне спорядження та обладнання – спортивна форма (спеціальний одяг та взуття), спортивні снаряди (апарати), інвентар і апаратура для обладнання спортивних споруд та обслуговування спортивних заходів виготовляються з дотриманням вимог (правил, норм) міжнародних спортивних федерацій.

Правила реєстрації, обліку, експлуатації і нагляду за використанням та технічним станом плавальних засобів, що є спортивними суднами, спортивних автомобілів, спортивних мотоциклів, спортивних літальних апаратів визначаються Кабінетом Міністрів України.

Придбання, зберігання, перевезення і використання спортивної зброї, боєприпасів до неї, утримання стрільцьких тирів, стрільбищ та стендів

здійснюються відповідно до законодавства суб'єктами сфери фізичної культури та спорту, що розвивають види спорту, визнані в Україні, правила змагань яких передбачають використання спортсменами вогнепальної (крім бойової) чи пневматичної, стрілецької, вихолощеної (охолощеної) та холодної зброї. Облік та сертифікація спортивної зброї здійснюються в установленому законодавством порядку.

Суб'єктам підприємницької діяльності, які здійснюють виробництво фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання, може надаватися пільговий режим кредитування і оподаткування відповідно до закону.

Організатори фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів, власники спортивних споруд, фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання зобов'язані забезпечувати безпечні умови життя і здоров'я відвідувачів та користувачів спортивних споруд, користувачів фізкультурно-спортивного спорядження та обладнання, а також не завдавати шкоди довкіллю та здійснювати відповідні заходи з охорони та безпеки згідно з правилами, встановленими Кабінетом Міністрів України відповідно до закону.

### ***Кадрове забезпечення сфери фізичної культури та спорту***

Держава забезпечує підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів у сфері фізичної культури та спорту.

Право проводити фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність, фізкультурно-спортивну реабілітацію надається фахівцям, які мають спеціальну освіту та відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень. Тренери та спортивні судді проходять обов'язкову атестацію в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту. Атестація тренерів та спортивних суддів, фахівців з фізкультурно-спортивної реабілітації, які беруть участь у фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-реабілітаційних та спортивних заходах для осіб з інвалідністю, проводиться Українським центром з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Тренерам та іншим фахівцям у сфері фізичної культури та спорту держава забезпечує:

- створення належних умов для праці, відпочинку, медичного обслуговування;
- підвищення кваліфікації один раз на п'ять років;
- правовий та соціальний захист;
- компенсації, встановлені законодавством про працю;
- призначення і виплату пенсій відповідно до закону;
- встановлення надбавок за спортивні звання в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, бере участь у ліцензуванні освітньої діяльності та акредитації освітніх програм закладів вищої освіти, у яких здійснюється підготовка фахівців сфери фізичної культури та спорту, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Держава сприяє розвитку волонтерського руху у сфері фізичної культури та спорту, де на добровільних засадах надається допомога щодо організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, пропагування здорового способу життя, надання консультаційної допомоги.

Волонтери у сфері фізичної культури та спорту можуть забезпечуватися фізкультурно-спортивним обладнанням та спорядженням відповідними закладами фізичної культури та спорту та організаторами фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів.

### *Трудовий договір та контракт*

**Трудовий договір** – договір між працівником і роботодавцем, установи, організації або уповноваженим ним органом (далі власник), за яким працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою з підпорядкуванням внутрішньому трудовому розпорядку, а власник — виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором й угодою сторін. Працівник має право реалізувати свої здібності до продуктивної і творчої праці шляхом укладення трудового договору на одному або одночасно на декількох підприємствах, в установах, організаціях, якщо інше не передбачене законодавством, колективним договором або угодою сторін.

Відповідно до Конституції України будь-яке пряме або непряме обмеження прав чи встановлення прямих або непрямих переваг при укладенні, зміні та припиненні трудового договору залежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, мови, політичних поглядів, релігійних переконань, членства у професійній спілці чи іншому об'єднанні громадян, роду і характеру, занять, місця проживання не допускається.

Вимоги щодо віку, рівня освіти, стану здоров'я працівника можуть встановлюватись законодавством України.

Трудовий договір може бути:

- безстроковим, що укладається на невизначений строк;
- на визначений строк, встановлений за погодженням сторін;
- таким, що укладається на час виконання певної роботи.

Строковий трудовий договір укладається у випадках, коли трудові відносини не можуть бути встановлені на невизначений строк з урахуванням характеру наступної роботи, або умов її виконання, або інтересів працівника та в інших випадках, передбачених законодавчими актами.

Трудовий договір укладається, як правило, в письмовій формі, і також за вимогою працівника

Додержання письмової форми є обов'язковим:

- при організованому наборі працівників;
- при укладенні трудового договору про роботу в районах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я;
- при укладенні контракту;
- у випадках, коли працівник наполягає на укладенні трудового договору у письмовій формі;
- при укладенні трудового договору з неповнолітнім;
- при укладенні трудового договору з фізичною особою;
- в інших випадках, передбачених законодавством України.

При укладенні трудового договору громадянин зобов'язаний подати:

- паспорт або інший документ, що посвідчує особу;
- копію довідки про присвоєння ідентифікаційного коду;
- трудову книжку;

у випадках, передбачених законодавством, також:

- документ про освіту (спеціальність, кваліфікацію);
- довідку про стан здоров'я;
- інші документи.

Укладення трудового договору оформляється наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу про зарахування працівника на роботу.

Трудовий договір вважається укладеним і тоді, коли наказу чи розпорядження не було видано, але працівника фактично було допущено до роботи.

Особі, запрошеній на роботу в порядку переведення з іншого підприємства, установи, організації за погодженням між керівниками підприємств, установ, організацій, не може бути відмовлено в укладенні трудового договору.

Забороняється укладення трудового договору з громадянином, якому за медичним висновком запропонована робота протипоказана за станом здоров'я.

У разі укладення трудового договору між працівником і фізичною особою фізична особа повинна у тижневий строк з моменту фактичного допущення працівника до роботи зареєструвати укладений у письмовій формі трудовий договір у державній службі зайнятості за місцем свого проживання у порядку, визначеному Міністерством праці та соціальної політики України. При укладенні трудового договору забороняється вимагати від осіб, які влаштовуються на роботу, відомості про їх партійну і національну приналежність, походження, прописку та документи, подання яких не передбачено законодавством.

Власник вправі запроваджувати обмеження щодо спільної роботи на одному і тому ж підприємстві, в установі, організації осіб, які є близькими родичами чи свояками (батьки, подружжя, брати, сестри, діти, а також батьки, брати, сестри і діти подружжя), якщо у зв'язку з виконанням трудових обов'язків вони безпосередньо підпорядковані або підконтрольні один одному.

На підприємствах, в установах, організаціях державної форми власності порядок запровадження таких обмежень встановлюється законодавством.

При укладенні трудового договору може бути обумовлене угодою сторін випробування з метою перевірки відповідності працівника роботі, яка йому доручається. Умова про випробування повинна бути обумовлена в наказі (розпорядженні) про прийняття на роботу. У період випробування на працівників поширюється законодавство про працю.

Випробування не встановлюється при прийнятті на роботу:

- осіб, які не досягли вісімнадцяти років;
- молодих робітників після закінчення професійних навчальних закладів;
- молодих спеціалістів після закінчення вищих навчальних закладів;
- осіб, звільнених у запас з військової чи альтернативної (невійськової) служби;
- інвалідів, направлених на роботу відповідно до рекомендації медико-соціальної експертизи.

Випробування не встановлюється також при прийнятті на роботу в іншу місцевість і при переведенні на роботу на інше підприємство, в установу, організацію, а також в інших випадках, якщо це передбачено законодавством.

Строк випробування при прийнятті на роботу, якщо інше не встановлено законодавством України, не може перевищувати трьох місяців, а в окремих випадках, за погодженням з відповідним виборним органом первинної профспілкової організації, – шести місяців. Строк випробування при прийнятті на роботу робітників не може перевищувати одного місяця.

Якщо працівник в період випробування був відсутній на роботі у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю або з інших поважних причин, строк випробування може бути продовжено на відповідну кількість днів, протягом яких він був відсутній. Коли строк випробування закінчився, а працівник продовжує працювати, то він вважається таким, що витримав випробування, і наступне розірвання трудового договору допускається лише на загальних підставах.

Якщо протягом строку випробування встановлено невідповідність працівника роботі, на яку його прийнято, власник або уповноважений ним орган протягом цього строку вправі розірвати трудовий договір. Розірвання трудового договору з цих підстав може бути оскаржене працівником в

порядку, встановленому для розгляду трудових спорів у питаннях звільнення.

До початку роботи за укладеним трудовим договором власник або уповноважений ним орган зобов'язаний:

- роз'яснити працівникові його права і обов'язки та проінформувати під розписку про умови праці, наявність на робочому місці, де він буде працювати, небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які ще не усунуто, та можливі наслідки їх впливу на здоров'я, його права на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до чинного законодавства і колективного договору;

- ознайомити працівника з правилами внутрішнього трудового розпорядку та колективним договором;

- визначити працівникові робоче місце, забезпечити його необхідними для роботи засобами;

- проінструктувати працівника з техніки безпеки, виробничої санітарії, гігієни праці і протипожежної охорони.

Відповідно до частини 3 статті 21 КЗпП **контракт** – це особлива форма трудового договору, у якому строк його чинності, права, обов'язки і відповідальність сторін (у тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення й організації праці працівника, умови розірвання договору, у тому числі дострокового, можуть установлюватися угодою сторін. Сфера застосування контракту визначається законами України.

Контракт як особлива форма трудового договору повинен спрямовуватися на забезпечення умов для проявлення ініціативності та самостійності працівника, враховуючи його індивідуальні здібності й професійні навички, підвищення взаємної відповідальності сторін, правову і соціальну захищеність працівника.

Умови контракту, що погіршують становище працівника порівняно з чинним законодавством, угодами і колективним договором, вважаються недійсними. Контракт оформлюється у двох примірниках, що мають однакову юридичну силу і зберігаються у кожної зі сторін.

Контракт набуває чинності з моменту його підписання або з дати, визначеної сторонами у контракті, і може бути змінений за згодою сторін, складеною у письмовій формі. Контракт є підставою для видання наказу (розпорядження) про прийняття (найняття) працівника на роботу з дня, встановленого у контракті за угодою сторін.

У контракті може бути передбачено додаткові пільги, гарантії та компенсації, не встановлені чинним законодавством, за рахунок коштів роботодавця.

Контракт повинен передбачати зобов'язання роботодавця щодо компенсації моральної та матеріальної шкоди, заподіяної працівникові у разі дострокового розірвання контракту:

- працівником – з причин невиконання чи неналежного виконання роботодавцем зобов'язань, передбачених контрактом;
- роботодавцем – з підстав, не передбачених чинним законодавством і контрактом.

Контрактом може бути встановлено додаткові гарантії працівникові на випадок дострокового припинення контракту з не залежних від працівника причин. За два місяці до закінчення строку чинності контракту за угодою сторін його може бути продовжено або укладено на новий строк. Спори між сторонами контракту розглядаються в установленому чинним законодавством порядку.

*Відмінність контракту від трудового договору:*

- контракт укладається тільки у письмовій формі;
- контракт завжди є строковим трудовим договором;
- права, обов'язки і відповідальність сторін контракту, умови матеріального забезпечення та організації праці працівника можуть установлюватися угодою сторін;
- можуть установлюватися спеціальні умови розірвання контракту, у тому числі достроково (у разі розірвання контракту з ініціативи роботодавця з підстав, установлених у контракті, але не передбачених трудовим законодавством, звільнення проводиться за пунктом 8 статті 36 КЗпП, з урахуванням гарантій, установлених трудовим законодавством і контрактом);
- контракт підлягає розірванню достроково на вимогу працівника в разі його хвороби або інвалідності, які перешкоджають виконанню роботи за контрактом, порушення роботодавцем законодавства про працю, невиконання чи неналежного виконання роботодавцем зобов'язань, передбачених контрактом, та з інших поважних причин. Звільнення працівника у цьому разі проводиться відповідно до статті 39 КЗпП;
- контракт може бути укладений як під час прийняття на роботу, так і згодом;
- сфера застосування контракту визначається законами України (наприклад, «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про державну службу», «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про споживчу кооперацію», «Про товарну біржу», Господарський кодекс України, «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про культуру», «Про місцеві адміністрації», «Про комітети Верховної Ради України» та ін.).

### ***Наукове забезпечення у сфері фізичної культури та спорту***

Наукове забезпечення у сфері фізичної культури та спорту здійснюється для проведення наукових досліджень, впровадження їх результатів у практику роботи закладів фізичної культури та спорту, підготовки наукових кадрів та науково-педагогічних працівників.

Наукову і науково-методичну діяльність у сфері фізичної культури та спорту здійснюють наукові установи, заклади вищої освіти у порядку, встановленому законодавством.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, затверджує п'ятирічні зведені плани науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури та спорту. Аналіз виконання цих планів здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту. Фінансування заходів, визначених цими планами, здійснюється на конкурсних засадах відповідно до закону.

### ***Медичне забезпечення сфери фізичної культури та спорту (спортивна медицина)***

Спортивна медицина є складовою системи охорони здоров'я у сфері фізичної культури та спорту та визначає стан здоров'я, фізичний розвиток та функціональний стан організму осіб, які займаються фізичною культурою та спортом, у тому числі шляхом визначення придатності (здійснення допуску) осіб до занять фізичною культурою і спортом, здійснення профілактики, діагностики, лікування захворювань та ушкоджень, пов'язаних із заняттям фізичною культурою і спортом.

Служба спортивної медицини створюється та функціонує у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Фінансування служби спортивної медицини здійснюється відповідно до закону.

Систематичному диспансерному огляду службою спортивної медицини підлягають особи, які займаються фізичною культурою, та спортсмени дитячо-юнацького, резервного спорту та спорту вищих досягнень, ветерани спорту.

Допуск осіб до занять фізичною культурою і спортом здійснює лікар із спортивної медицини.

Заняття фізичною культурою та спортом здійснюються з додержанням медичних норм, встановлених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

### ***Антидопінгова діяльність у сфері фізичної культури та спорту***

Антидопінгова діяльність у сфері фізичної культури та спорту здійснюється відповідно до закону та міжнародних договорів України.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, утворює та забезпечує діяльність державної установи "Національна лабораторія антидопінгового контролю" (далі - Національна лабораторія), що відповідає вимогам для акредитації Всесвітнього антидопінгового агентства відповідно до Міжнародного стандарту для лабораторій, включаючи операційну та

адміністративну незалежність Національної лабораторії, визначеного Міжнародною конвенцією про боротьбу з допінгом у спорті.

Основними завданнями Національної лабораторії є:

- реалізація програм наукових досліджень і розробок, що використовуються або можуть використовуватися для цілей запобігання допінгу у спорті, а також у галузях аналітичної біохімії та фармакології з метою кращого розуміння впливу різних лікарських засобів на людський організм та їх наслідків для спортивних результатів;

- опублікування нових даних, отриманих під час проведення наукових досліджень.

Національну лабораторію очолює директор, який призначається на посаду і звільняється з посади центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, на підставі подання наглядової ради.

Директором Національної лабораторії може бути громадянин України, який має вищу освіту, володіє державною мовою, має не менше п'яти років досвіду роботи на керівній посаді, володіє знаннями та професійним досвідом щодо боротьби з допінгом у спорті.

На посаду директора не може бути призначена особа, яка

- за рішенням суду визнана недієздатною або дієздатність якої обмежена;

- має судимість за вчинення умисного кримінального правопорушення, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку (крім реабілітованої особи);

- притягалася на підставі обвинувального вироку, який набрав законної сили, до кримінальної відповідальності за вчинення корупційного злочину або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією;

- позбавлена права відповідно до вироку суду, що набрав законної сили, займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади;

- є спортсменом, спортивна кар'єра якого не припинена/зупинена, або тренером такого спортсмена, або особою, яка має інший реальний чи потенційний конфлікт інтересів;

- за рішенням антидопінгової організації визнана винною у порушенні антидопінгових правил;

- займає будь-яку посаду в спортивній федерації, входить до складу керівного органу спортивної федерації або її відокремленого підрозділу;

- має реальний або потенційний конфлікт інтересів.

Особливості діяльності та умови оплати праці працівників Національної лабораторії визначаються Кабінетом Міністрів України.

Фінансування Національної лабораторії здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, інших джерел, не заборонених законодавством.

Нагляд за діяльністю Національної лабораторії здійснює наглядова рада, яка є дорадчим органом та діє в межах повноважень, визначених цим Законом.

Наглядова рада:

- обирає із свого складу голову, заступника голови та секретаря наглядової ради, приймає рішення про припинення їхніх повноважень;
- організовує проведення конкурсу на посаду директора Національної лабораторії;
- подає до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, кандидатуру на посаду директора Національної лабораторії;
- подає до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту, рішення про дострокове припинення повноважень директора Національної лабораторії;
- щороку затверджує звіт про діяльність Національної лабораторії.

Організаційною формою діяльності наглядової ради є засідання, яке вважається правоможним, якщо на ньому присутні дві третини її членів. Рішення наглядової ради ухвалюються більшістю голосів від її загального складу.

Наглядова рада формується Кабінетом Міністрів України у складі п'яти осіб:

- особа – за поданням комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого віднесені питання фізичної культури та спорту;
- представник сфери фізичної культури та спорту – за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту;
- професіонал у сфері ендокринології, який має науковий ступінь доктора наук або доктора філософії, працює у відповідній сфері – за поданням Національної академії медичних наук України;
- професіонал у сфері фізіології людини або біохімії, який має науковий ступінь доктора наук або доктора філософії, працює у відповідній сфері – за поданням Національної академії наук України;
- професіонал у сфері аналітичної хімії, який має науковий ступінь доктора наук або доктора філософії, працює у відповідній сфері – за поданням Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Положення про наглядову раду затверджується Кабінетом Міністрів України.

Строк повноважень члена наглядової ради становить п'ять років. Одна і та сама особа не може бути призначена членом Наглядової ради більш як два строки поспіль.

Членом наглядової ради не може бути особа, яка:

- за рішенням суду визнана недієздатною або дієздатність якої обмежена;

- має судимість за вчинення умисного кримінального правопорушення, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку (крім реабілітованої особи);

- притягалася на підставі обвинувального вироку, який набрав законної сили, до кримінальної відповідальності за вчинення корупційного злочину або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією;

- позбавлена права відповідно до вироку суду, що набрав законної сили, займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади;

- є спортсменом, спортивна кар'єра якого не припинена/зупинена, або тренером такого спортсмена, або особою, яка має інший реальний чи потенційний конфлікт інтересів;

- за рішенням Дисциплінарної антидопінгової комісії або Апеляційної антидопінгової комісії є винною у порушенні антидопінгових правил;

- займає будь-яку посаду в спортивній федерації, входить до складу керівного органу спортивної федерації або її відокремленого підрозділу.

Повноваження члена наглядової ради припиняються Кабінетом Міністрів України у разі:

- закінчення строку його повноважень;
- подання ним особистої заяви про складення повноважень;
- набрання законної сили обвинувальним вироком стосовно нього;
- припинення ним громадянства України;
- визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;
- смерті;
- виявлення обмежень, визначені законом;
- відкликання суб'єктом подання.

Член наглядової ради може бути відкликаний суб'єктом подання у разі:

- подання ним особистої заяви про складення повноважень;
- неможливості виконання обов'язків члена наглядової ради за станом здоров'я;
- припинення професійної діяльності у відповідній сфері.

Член наглядової ради повинен бути неупередженим та незалежним у прийнятті рішень, запобігати виникненню конфлікту інтересів. Член наглядової ради зобов'язаний перед засіданням письмово повідомити голові наглядової ради про наявність у нього реального чи потенційного конфлікту інтересів.

## ЛІТЕРАТУРА

1. **Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції** : [монографія] / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.] ; за ред. Ю. М. Оборотова. – О. : Фенікс, 2012. – 492 с.
2. **Апаров А. М.** Спортивне право України : навч. посіб. для студ. внз / А. М. Апаров ; Київ. держ. акад. вод. трансп. ім. гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного. – К. : Істина, 2012. – 518 с.
3. **Бачинін В. А.** Філософія права : словник / В. А. Бачинін, В. С. Журавський, М. І. Панов. – К. : Ін Юре, 2003. – 408 с.
4. **Бутинська Р. Я.** Правовий статус учасників колективно-трудових правовідносин : монографія. – Львів : Растр-7, 2020. – 234 с.
5. **Бюджетний кодекс України** : закон, засади, коментар [Текст] / за ред. О. В. Турчинова і Ц. Г. Огня. – К. : Парлам. вид-во, 2002. – 320 с.
6. **Велика українська юридична енциклопедія** : у 20 т. – Харків : Право. – Т. 11 : Трудове право / редкол. : С. М. Прилипка (голова), М. І. Іншин (заст. голови), О. М. Ярошенко та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2018. – 776 с.
7. **Воронова Л. К.** Фінансове право України [Текст] : підручник / Л. К. Воронова. – К. : Прецедент : Моя книга, 2006. – 448 с.
8. **Загальна теорія держави і права** : навч. посіб. / за ред. Копейчикова В. В. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 320 с.
9. **Загальна теорія держави і права** (основні поняття, категорії, прав. конструкції та наук. концепції) : навч. посіб. / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком інтер, 2008. – 400 с.
10. **Загальна теорія держави і права** : [підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. ; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. – Харків : Право, 2009. – 584 с.
11. **Колодій А. М.** Принципи права України : [монографія] / А. М. Колодій. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 208 с.
12. **Конституція України** : науково-практичний коментар / редкол. : В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секрет.), Ю. Г. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2011. – 1128 с.
13. **Куроченко І. П.** Правові, організаційні та методичні засади фізичної культури і спорту в Україні : навчальний практикум / І. П. Куроченко. – Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. – 596 с.
14. **Міжнародна хартія фізичного виховання і спорту** [Електрон-

ний ресурс]: Хартія, 21 листопада 1978 р. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_350](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_350) (дата звернення: 23.09.2024).

15. **Музика О. А.** Доходи місцевих бюджетів за українським законодавством [Текст] : монографія / О. А. Музика. – К. : Атіка, 2004. – 344 с.

16. **Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України** [Текст] / кол. авт. : В. І. Антипов, Л. К. Воронова, Н. В. Вороніна та ін. ; за заг. ред. П. В. Мельника ; ДПА України, Нац. Акад. ДПС України ; АП-рН України, НДІ фін. права. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 416 с.

17. **Органи державної влади України** : [монографія] / [В. Ф. Погорілко, Л. Т. Кривенко, Н. Г. Григорук та ін.] ; під ред. В. Ф. Погорілка. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького, 2002. – 592 с.

18. **Про фізичну культуру і спорт** [Електронний ресурс] : Закон України, 24 грудня 1993 р., № 3808-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3808-12> (дата звернення: 20.09.2024).

19. **Трудове право України** : підручник / за ред. проф. О. М. Ярошенко. – Харків, 2022. – 376 с.

20. **Фінансове право** : навч. посіб. / за ред. М. П. Кучерявенка. – Х. : Право, 2010. – 288 с.

*Навчальне видання*

# **ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ**

**Методичні вказівки**

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Укладач

ЄРМОЛЕНКО Олександр Вікторович

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання

Я. О. Бершацька

33/2024. Формат 60 × 84/16.

Ум. друк. арк. 3,76. Обл.-вид. арк. 3,73.

Видавець і виготівник

Донбаська державна машинобудівна академія

84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.

ДК № 1633 від 24.12.2003